

SIIVEKÄS

3—4 • 1987

8. vsk.

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET

Julkaisija: Pohjois-Savon Lintumiehet (PSLM)

Vastaava toimittaja: Jorma Tuomainen

Toimitussihteeri: Jaakko Kettunen

Toimituksen osoite: PL 205, 70100 Kuopio

Painopinnan valmistus: Grafars, Kuopio

Paino: Siilinjärven kirjapaino — 1987.

Sisällys

JORMA TUOMAINEN: Pähkinähakin esiintymisestä Pohjois-Savossa	85
ARI LYYTIKÄINEN: Kalasääsken pesimistulos Pohjois-Savossa 1986—87	90
PETRO PYNNÖNEN: Kevätmuutto 1986 Pohjois-Savossa	95
KALLE RUOKOLAINEN: Katsaus Pohjois-Savon talvilinnustoon 1986—87	103
KAI JÄDERHOLM: Pohjois-Savon pöllöt 1987	110
MARKKU UKKONEN: Pohjoissavolaisia lintupaikkoja: Kuopion Puutossalmi	112
Tiedonantoja	115
Maakunnasta ja muualta	117
Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenistö	120

Kansikuva: keltasirkku (Markku Ukkonen)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu. Jaetaan PSLM:n jäsenille. Lehden voi tilata myös jäseneksi liittymättä (tilausmaksu 40 mk tilille: PSP, KU 6606 82-2). Ilmestyy neljänä numerona vuodessa. Osoitteen muutokset: Pekka Tenhunen

Pähkinähakin esiintymisestä Pohjois-Savossa

JORMA TUOMAINEN

Idästä vaeltaneita pähkinähakkeja (*Nucifraga caryocatactes machorhynchos*) nähdään maassamme nykyisin vuosittain. Mittavaksi suurvaellukseksi liikehdintä on tällä vuosisadalla kasvanut viimeksi syksyllä 1985.

Toisen itäisen vaeltajan, pähkinänakkelin, esiintymishistoriasta ja viimeisestä suurvaelluksesta v. 1983 on laadittu maakunnalliset yhteenvedot (Tuomainen 1984, 1987). Tämä on vastaava katsaus pähkinähakin esiintymisestä Pohjois-Savossa. Esiintymishistorian lisäksi käsitellään syksyn 1985 vaellusta, ensimmäistä, josta havaintoja kerättiin myös sanomalehdistön välityksellä.

Aineisto

Katsauksen tiedot ovat peräisin Kuopion luonnontieteellisen museon lintuarkistosta, johon on pyritty kokoamaan kaikki Pohjois-Savon linnustoa koskeva julkaistu ja julkaisematon faunistinen havaintoaineisto. Tärkeimmät pähkinähakkia käsittelevät julkaistut lähteet ovat Suomalaisen (1908) *Kallaveden seudun linnusto* ja Antikaisen (1965) *Itäisten ja kaakkoisten lintulajien leviämisdynamiikasta Pohjois-Savossa*. Vaikka vanhassakin hakkiaineistossa on koko joukko yleisohavaintoja, niin vasta syksyllä 1985 tietoja kerättiin aktiivisesti

Pähkinähakki joulukuussa 1985 Kuopion Alavan sairaalan pihalla. Kuva: Kari Jämsén/Kuopion luonnontieteellinen museo.

myös muilta kuin lintuharrastajilta. Luonnontieteellinen museo julkaisi 12. 9. 1985 Savon Sanomissa valokuvalla varustetun hakkikyselyn. Museo uudisti tiedustelun 19. 2. 1986 raportoiden samalla kyselyn edistymisestä.

Kyselyissä pyydettiin ilmoittamaan havaituista hakeista museolle joko puhelimitse tai kirjeitse. Noin 140 yhteydenotosta vain kaksi tehtiin postitse. Tietoja vastaanotettaessa myös havainnon määrityspärysteet tarkistettiin.

Lintuharrastajien tapaaminen yksilöiden osuus havaitusta hakkien kokonaismäärästä oli noin yksi kolmasosa. Syksyn 1983 pähkinähakkelivaellus selvityksessä, jossa käytettiin vastaavalaista kyselymenetelmää, yleisöhavaintojen osuus oli selvästi suurempi (ks. Tuomainen 1987). Ilmeisin syy eroon lienee nakkeli hakkeja suurempi taipumus hakeutua lintujen ruokintapaikoille.

Syysesiintyminen

Varhaisin kirjallisuudessa kuvattu pähkinähakkivaellus suuntautui maahamme v. 1844 (Wright 1859). Samalta syksyltä ovat myös oman maakuntamme ensimmäiset hakkihavainnot. Antikaisen (1965) Palménin arkistosta kaivamien tietojen mukaan hakkeja tavattiin tuolloin Kuopion Haminalahdessa (useita ammuttuja yksilöitä) ja Leppävirralla. Sitä vastoin Julius v. Wright (1857) ei mainitse ko. Kuopion havaintoa teoksessaan *Kuopiotraktens fågel-fauna*. Ainoa Juliuksen tuntema havainto koski hänen veljensä Ferdinandin huhtikuussa 1850 Haminalahden kartanon liepeillä näkemää kolmea lintua.

Kaikkiaan pähkinähakkeja on tavattu Pohjois-Savossa 35 syyskautena (= heinä—joulukuu, taulukot 1 ja 2). Käsikirjojen mainitsemista suurvaellusvuosista laji on jäänyt näkemättä syksyinä 1911

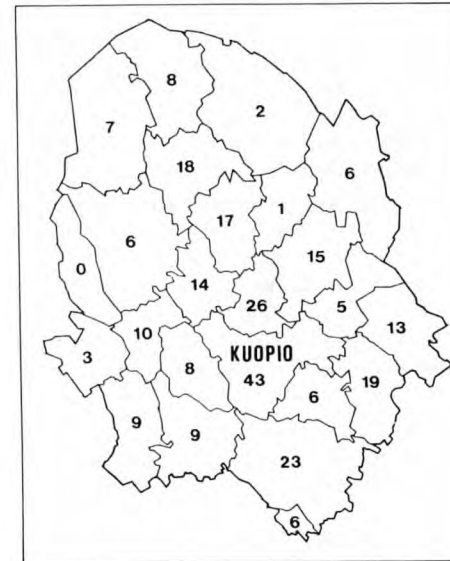
Taulukko 1. Pohjois-Savossa eri vuosina heinä—joulukuussa havaittujen pähkinähakkien yksilömäärä kunnittain. Vuosilukujen alleviivaukset: — = suurvaellusvuosi Suomessa, ... = väli vaellusvuosi (v. Haartman ym. 1963—72).

vuosi kunta ja yksilömäärä

1844:	Leppävirta —
1847:	Rautalampi —
1884:	Kuopio 1
1887:	Pielavesi 1
1900:	Karttula 1, Kuopio us., Lapinlahti us., Nilsia 1, Tuusniemi 1
1901:	Kuopio 1
1905:	—
1912:	Maaninka 1
1913:	Kuopio 5, Siilinjärvi 1
1931:	Kuopio 1, Siilinjärvi 1
1933:	Kaavi 1, Kuopio 9, Sonkajärvi 1
1935:	Lapinlahti 1, Siilinjärvi 1
1938:	Kaavi 1
1941:	Siilinjärvi 2
1942:	Kaavi 1
1950:	Kuopio —, Vehmersalmi 1
1951:	Iisalmi 20—30, Karttula 1, Kuopio 3, Lapinlahti 1, Maaninka 1, Rautalampi 1, Sonkajärvi 1
1957:	Siilinjärvi 1
1962:	Juankoski 1
1963:	Kuopio 2
1965:	Varpaisjärvi 1
1968:	Kuopio 1, Nilsia 1
1971:	Kuopio 2, Maaninka 1
1972:	Kuopio 1
1973:	Kuopio 1
1977:	Kaavi 1, Kiuruvesi 1, Kuopio 6, Leppävirta 2, Maaninka 6, Pielavesi 4, Rautavaara 1, Siilinjärvi 1, Tuusniemi 1, Vesanto 3
1978:	Kaavi 3
1979:	Kaavi 1
1980:	Kiuruvesi 1, Kuopio 1
1981:	Maaninka 1, Rautalampi 1, Tervo 1, Vieremä 1
1982:	Kuopio 1
1984:	Rautalampi 2
1985:	yht. 274, ks. kuva 1
1986:	Kaavi 2, Kuopio 1, Nilsia 1, Rautalampi 2

ja 1954 ja ”väli vaellusvuosista” (v. Haartman ym. 1963—72) syksyinä 1899, 1917, 1928 ja 1958.

Runsaiten hakkeja oli tavattu ennen syksyä 1985 vuosina 1900, 1933, 1951 ja 1977. Aivan omaan suuruusluokkaansa nousi kuitenkin v. 1985 havaintomäärä. Aiempia vaellusvuosia tehokkaampi havainnointi yhdessä yleisökyselyjen kanssa paljastivat Pohjois-Savosta yhteensä 274 hakkia, runsaiten Kuopiosta (43 yks.), Siilinjärveltä (23) ja Leppävirralta (23) (kuva 1). Läänin 24 kunnasta Keitele oli ainoa, mistä ei ilmoitettu ainootakaan havaintoa.

Kuva 1. Vaelluskaudella 1985—86 Pohjois-Savossa havaittujen pähkinähakkien yksilömäärä kunnittain.

Useimmiten lintuja nähtiin havaintopaikallaan 1—3 yks., muutamia kertoja 5 yks. ja kaksi kertaa 10—14 yks. Pääosa linnuista oli ruokailemassa tai muutoin aloilleen asettuneena. Syyspuolen havainnoista 22 koski vaelluslennossa kohdattuja yksilöitä. Vaellushavainnot ajoittuivat jaksolle 11.8—18.10.

Taulukko 2. Pähkinähakin havaintovuosien lukumäärä Pohjois-Savossa vuosikymmenittäin. Elo—joulukuuta ja tammi—kesäkuuta on käsitelty itsenäisenä havaintovuosiyksikkönä.

	VII—XII	I—VI
1800-luku	4	1
1900—09	3	—
1910—19	2	—
1920—29	—	—
1930—39	4	1
1940—49	2	—
1950—59	3	—
1960—69	4	—
1970—79	7	5
1980—86	6	3
yhteensä	35	10

(VIII 5 yks., IX 8 yks., X 7 yks. ja 2 tarkemmin päivämätöntä havaintoa). Vaellussuunta ilmoitettiin 14 linnusta. Ainakaan näin vähäisessä aineistossa ei ole nähtävissä selvää liikehännän painopistesuuntaa (kuva 2).

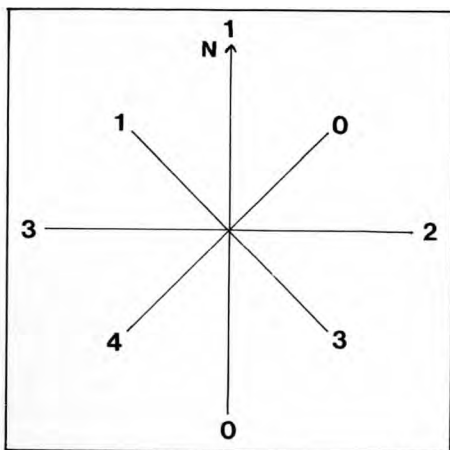
Maamme rannikon lintuasemilla vieraili syksyllä 1985 yhteensä 2700 hakkia vaelluksen ollessa suunnilleen yhtä voimakas kuin v. 1971, mutta selvästi syksyjen 1954 ja 1968 suurinvaasioita heikompi (Hildén & Nikander 1986). Vertailuaineistoksi Pohjois-Savon havaintosummalle (274 yks.) seuraavaan jaotelmahan on poimittu tietoja joidenkin muiden lintutieteellisten paikallisyhdistysten alueella havaituista hakkimääristä:

Kymenlakso	463 yks.	Asikainen ym. (1968)
Päijät-Häme	92	Ruottinen (1986)
Pirkanmaa	170	Aro ym. (1987)
Keski-Suomi	336	Koivisto (1986)
Keski-Pohjanm.	353	Hannula & Sykkö (1986)

Talvehtiminen

Ennen v. 1986 maakunnastamme tunnettiin syyskauden ulkopuolelta vain

Kuva 2. Syksyllä 1985 Pohjois-Savossa vaeluslennossa havaittujen päihinähakkien vaellussuunta (n = 14).

muutamia päihinähakkiahavaintoja (taulukot 2 ja 3). Kevättalvisia (I—III) havaintoja 1—2 yksilöstä oli tehty yhteensä seitsemänä vuotena. Sitä vastoin tammi—maaliskuussa 1986 hakkeja asusteli vielä runsaat 30 yksilöä eri puolilla maakuntaa (taulukko 4). Hakkikannan romahdus helmikuusta (32 yks.) maaliskuuhun (5 yks.) lienee osittain näennäistä, sillä yleisökyselyä ei uudistettu enää helmikuun 19. päivän jälkeen. Em. havaintojen lisäksi vaelsi Rautalammilla 5. 3.—3. 4. 1986 yksittäin yhteensä viisi hakkeja.

Pesimäaikaiset havainnot

Lounais-Suomessa pesivän päihinähäkin nimirodun *N. c. caryocatactes* munintakausi on niukkojen havaintojen mukaan maalisi—huhtikuussa (v. Haartman ym. 1963—72). Pohjois-Savosta oli ennen 1970-luvua vain kaksi pesimäaikaista hakkiahavaintoa: huhtikuulta 1850 Kuopion Haminalahdesta ja toukokuulta 1937 Kuopion keskustasta. 1970-luvun alkuvuosina Kuopios-

sa lienee majaillut pysyvä, korkeintaan muutamien yksilön hakkikanta, sillä havaintoja laajasta tehtiin oman muistini mukaan huomattavasti runsaammin kuin museon arkistoon on ilmoitettu (vrt. taulukko 3). Maakunnan ensimmäiset varmat pesimätapaaukset ovat vuosilta 1978 ja 1979, jolloin hakkipari pesi Iisalmen Nerohvirralla. Kumpainkin kesänä nuoresta linnusta saatiin valokuva, joiden perusteella pesivä pari kuului *machorhynchus*-rotuun. Yksittäinen hakki on havaittu pesimäaikana myös v. 1980 Pielavedellä ja v. 1982 Maaningalla (taulukko 3).

Huhtikuussa 1986 hakkeja tavattiin kaksi yksilöä Lapinlahden Onkivedellä ja Pielaveden Pajuskylässä sekä toukokuussa yksi yksilö Iisalmen Siikalahdessa ja Nilsin Palonurmessa. Näiden tapauksen lisäksi on vuodelta 1986 kaksi varmaa pesimähavaintoa. Pielaveden Heinämäestä ilmoitettiin onnistunut pesintä, mutta pesimätuloksesta ei saatu tarkempia tietoja. Maaningan kirkonkylässä havaittiin kerjäävä poikue, jossa oli vähintään kolme yksilöä.

Nimirodun lisäksi myös itäinen vaelusrotu pesii etenkin suurvaellusten jälkeen siellä täällä Etelä-Suomessa (Solo-

Taulukko 3. Pohjois-Savossa eri vuosina tammi—kesäkuussa havaittujen päihinähakkien yksilömäärä kunnittain.

1850:	IV Kuopio 3 yks.
1937:	V Kuopio 1 yks.
1968:	2.—3. I. Kuopio 1 yks.
1972:	4. 2., 2. 4. ja 11. 6. Kuopio 1 yks.
1973:	10. 2.—30. 3. ja 16. 4. Kuopio 1 yks.
1974:	3. 3. Kuopio 1 yks.
1978:	31. 1. Kuopio 1 yks., IV—VIII Iisalmi pesintä
1979:	23. 2. Kuopio 1 yks., 27. 2.—3. 3., Tuusniemi 1 yks., IV—V Iisalmi pesivä pari
1980:	4. 1. Kuopio 1 yks., 23. 4. Pielavesi 1 yks.
1982:	läpi kesän Maaninka 1 yks.
1986:	ks. taulukko 4 ja tekstiä

Taulukko 4. Pähkinähakkien yksilömäärä ja havaintokuntien lukumäärä Pohjois-Savossa tammi—kesäkuussa 1986. Näiden lisäksi tehtiin havainnot viidestä vaeltavasta yksilöstä ja kahdesta pesinnästä (ks. tekstiä).

	I	II	III	IV	V	VI
yksilömäärä	27	32	8	4	2	0
havaintokunnat	9	12	5	2	2	0

nen 1985). Edellisen kaltaisten yksittäispesintöjen lisäksi ympärivuotisesta pysyvistä hakkikannasta on raportoitu ainakin Punkaharjulta (Kero 1983) ja Pirkanmaalta (Aro ym. 1987).

Kiitokset

Hakkiahavainnoitsijat eri puolilla maakuntaa tekivät tämän kirjoituksen kokoomisen mahdolliseksi. Raportti on laadittu virkatöinä Kuopion luonnontieteellisellä museolla.

Kirjallisuus

- Antikainen, E. O. 1965: Itäisten ja kaakkoisten lintulajien leviämisdynamiikasta Pohjois-Savossa. — Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen julkaisu, sarja B, 3, nro 7.
- Aro, S., Kangasniemi, M. & Mäkelä, R. 1987: Pirkanmaan lintusyys 1985. — Lintuviesti 12: 4—15.
- Asikainen, M., Juka, H. & Lehtinen, R. 1986: Syksyn 1985 lintumuutto Kymenlaaksoissa. — Lintukymä 8: 12—18.

- v. Haartman, L., Hildén, O., Linkola, P., Suomalainen, P. & Tenovuo, R. 1963—72: Pohjolan linnut värikuvin. — Helsinki.
- Hannula, J. & Sykkö, M. 1986: Pähkinähäkin *Nucifraga caryocatactes* vaellus 1985. — Ornis Botnica 8: 27—31.
- Hildén, O. & Nikander, P. 1986: Syksyn 1985 vaelluslinnut. — Lintumies 21: 88—93.
- Kero, I. 1983: Punkaharjun päihinähakeista. — Oriolus 1983, 1—2: 62—63.
- Koivisto, H. 1986: Pähkinähäkit vieraina Siperiasta. — Keski-Suomen linnut 11: 4—6.
- Ruottinen, O. 1986: Syysmuutto 1985. — Päijät-Hämeen linnut 17: 71—78.
- Solonen, T. 1985: Suomen linnusto. — Helsinki.
- Suomalainen, E. W. 1908: Kallaveden seudun linnusto, topografinen tutkielma. — Soc. F. Fl. Fenn. 31, 5: 1—150.
- Tuomainen, J. 1984: Pähkinähäkin esiintymisestä Suomessa. — Siivekäs 5: 8—16.
- Tuomainen, J. 1987: Vaelluskauden 1983/84 päihinähäkin Pohjois-Savossa. — Siivekäs 8: 17—21.
- v. Wright, J. 1857: Kuopiotraktens fågelfauna. — Bidrag till Finlands naturkännedom.
- v. Wright, M. 1859: Finlands fåglar, hufvudsakligen till deras dragter. — Bidrag till Finlands naturkännedom.

Kalasääsken pesimistulos Pohjois-Savossa 1986—87

ARI LYYTIKÄINEN

Kalasääskitutkimus jatkuu edelleen perinteisellä painollaan ja samalla kokeella miehityksellä; Janne Taskinen, Kari Oittinen, Olavi Eskelinen ja tämän kirjoittaja. Tarkastelun kohteena ovat pesintäkaudet olivat 16. ja 17. virallisen, eläinmuseon johtaman seurannan historiassa. Kausia voidaan pitää yleis- tulokseltaan hiukan keskimääräistä parempina. Tarkastusteho säilyi entisellään, joitakin uusia pesiä löydettiin, muutama pesäpaikka on autioitunut, mutta poikueissa ei havaittu mitään varsinaisesti huolestuttavaa lukuunot-

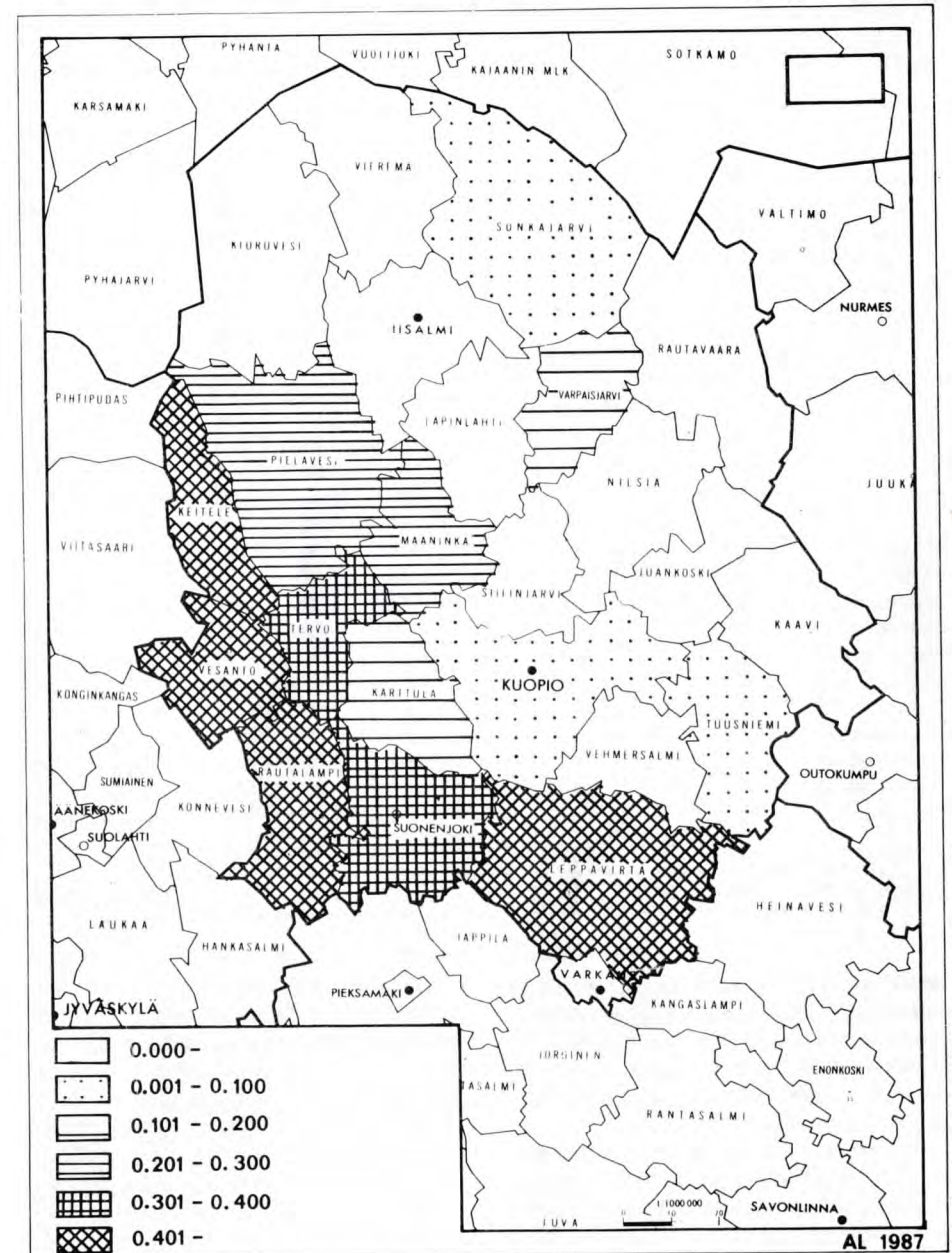
tamatta Mikkelin läänin pesien heikkoa menestystä vuonna 1987. Nykyisellä poikastuotolla kannan tase on kokonaisuudessaan positiivinen.

Pesimistulos

Työryhmä tarkasti vuonna 1986 kaikkiaan 75 reviiriä, 27 Mikkelin läänissä ja 48 Kuopion läänissä. Määrä on vähän suurempi kuin aikaisempina vuosina. Asuttuja pesiä havaittiin 49 kpl. Poikasia ainakin pesäpoikasvaiheessa oli 39

Avosuoympäristössä sijaitsevat pesät ovat harvinaisia Pohjois-Savossa. Sonkajärvi 1986. Kuva Ari Lyytikäinen.

Kuva 1. Kalasääsikannan tiheys (pareja/100 km²) vuosien 1986—87 aineistojen perusteella Kuopion läänin kunnissa. Vertaa Lyytikäinen 1982, kuva 1. Suurimmat arvot ovat Keiteleen 0.663, Rautalammin 0.627, Vesannon 0.517 ja Leppävirran 0.402 paria/100 km².

Taulukko 1. Kalasääsken pesimistulos kunnittain 1986.

Kunta	Tarkast. n	Asuttuja n	Autoita n	Poikasp. n	Tuhout. n	Poik./ pes.	Poikue ka.	Poikasia n	Poikasia %
Enonkoski	2	0	2	0	0	.00	.00	0	.00
Heinävesi	3	2	1	2	0	2.00	2.00	4	4.76
Joroinen	4	3	1	3	0	2.00	2.00	6	7.14
Jäppilä	1	0	1	0	0	.00	.00	0	.00
Kangaslampi	3	1	2	1	0	2.00	2.00	2	2.38
Pieksäm. mlk	3	2	1	1	1	1.50	3.00	3	3.57
Rantasalmi	4	3	1	2	0	1.67	2.50	5	5.95
Savonranta	3	2	1	1	0	1.00	2.00	2	2.38
Virtasalmi	4	4	0	2	2	.75	1.50	3	3.57
Yhteensä Mik	27	17	10	12	3	1.47	2.08	25	29.76
Karttula	1	1	0	1	0	2.00	2.00	2	2.38
Keitele	4	3	1	3	0	2.00	2.00	6	7.14
Kuopio	2	1	1	1	0	3.00	3.00	3	3.57
Leppävirta	9	5	4	5	0	2.40	2.40	12	14.29
Maaninka	2	2	0	2	0	1.50	1.50	3	3.57
Nilsä	2	0	2	0	0	.00	.00	0	.00
Pielavesi	3	3	0	3	0	1.67	1.67	5	5.95
Rautalampi	9	6	3	3	3	1.33	2.67	8	9.52
Siilinjärvi	1	0	1	0	0	.00	.00	0	.00
Sonkajärvi	3	1	2	1	0	3.00	3.00	3	3.57
Suonenjoki	4	3	1	2	1	1.67	2.50	5	5.95
Tervo	2	2	0	2	0	1.50	1.50	3	3.57
Tuusniemi	1	1	0	1	0	.00	.00	2	2.38
Varpaisjärvi	1	1	0	1	0	3.00	3.00	3	3.57
Vehmersalmi	1	0	1	0	0	.00	.00	0	.00
Vesanto	3	3	0	2	1	1.33	2.00	4	4.76
Yhteensä Kuo	48	32	16	27	5	1.84	2.19	59	70.24
KOKO ALUE	75	49	26	39	8	1.71	2.15	84	100.00

pesässä. Tuhoutuneita pesintöjä tulkittiin olleen 8 tapauksessa ja 2 pesää oli ilmeisesti vain koekäytössä (taulukko 1). Keskimääräinen poikueen koko oli n. 2.1 poikasta. Pesintäyritys tuotti keskimäärin n. 1.7 poikasta.

Tulosten valossa pesintä onnistuu parhaiten Rautalammin reitin vesistö-alueella. Myös osassa Mikkelin läänin pohjoisia kuntia tuotto on varsin hyvä (Pieksämäen mlk, Joroinen). Sen sijaan Kuopion läänin keskiosasta sääsket ovat lähes hävinneet, eikä nykyisten 1—2 pesän tuotto riitä kestävän kannan yll-

läpitämiseen (ks. kuva 1).

Vuonna 1987 tarkastustehokkuus oli jokseenkin sama kuin edellisenä. Asuttuja pesiä todettiin Mikkelin läänin pohjoisosassa 17 kpl ja Kuopion läänissä 29. Keskimääräinen poikastuotto kohosi jopa paremmaksi kuin edellisen vuoden arvo. Poikueen koko kuitenkin vaihteli merkittävästi alueen eri osien välillä. Eteläosissa poikueet olivat keskimääräistä hiukan pienempiä, länsi- ja pohjoisosissa taas selvästi pitkäaikaista keskiarvoa suurempia (ks. taulukko 2, kuva 2). Poikasten ikä eri poikueiden

Taulukko 2. Kalasääsken pesimistulos kunnittain 1987.

Kunta	Tarkast. n	Asuttuja n	Autoita n	Poikasp. n	Tuhout. n	Poik./ pes.	Poikue ka.	Poikasia n	Poikasia %
Enonkoski	0	0	0	0	0	.00	.00	0	.00
Heinävesi	3	3	0	1	1	.67	2.00	2	2.74
Joroinen	4	4	0	1	3	.50	2.00	2	2.74
Jäppilä	1	0	1	0	0	.00	.00	0	.00
Kangaslampi	1	1	0	1	0	2.00	2.00	2	2.74
Pieksäm. mlk	2	2	0	2	0	2.00	2.00	4	5.48
Rantasalmi	4	3	1	1	2	.67	2.00	2	2.74
Savonranta	2	1	1	1	0	2.00	2.00	2	2.74
Virtasalmi	4	3	1	2	1	.67	1.00	2	2.74
Yhteensä Mik	21	17	4	9	7	.94	1.78	16	21.92
Karttula	1	1	0	1	0	1.00	1.00	1	1.37
Keitele	4	4	0	3	1	2.00	2.67	8	10.96
Kuopio	2	1	1	1	0	1.00	1.00	1	1.37
Leppävirta	8	6	2	5	1	1.67	2.00	10	13.70
Maaninka	2	2	0	2	0	2.50	2.50	5	6.85
Nilsä	1	0	1	0	0	.00	.00	0	.00
Pielavesi	3	3	0	3	0	2.67	2.67	8	10.96
Rautalampi	3	2	1	2	0	3.00	3.00	6	8.22
Siilinjärvi	1	0	1	0	0	.00	.00	0	.00
Sonkajärvi	1	1	0	1	0	3.00	3.00	3	4.11
Suonenjoki	4	3	1	2	1	1.33	2.00	4	5.48
Tervo	2	2	0	1	1	1.00	2.00	2	2.74
Tuusniemi	1	1	0	0	1	.00	.00	0	.00
Varpaisjärvi	1	1	0	1	0	3.00	3.00	3	4.11
Vehmersalmi	1	0	1	0	0	.00	.00	0	.00
Vesanto	2	2	0	2	0	3.00	3.00	6	8.22
Yhteensä Kuo	37	29	8	24	5	1.97	2.38	57	78.08
KOKO ALUE	57	46	12	33	12	1.59	2.21	73	100.00

välillä vaihteli melko paljon. Muninnan ajankohdalla on tämän perusteella voinut olla jopa kolmen viikon ero. Tämä johtunee pääasiassa toukokuun epävakaisesta säästä.

Tutkimusalueen pesien poikastuotto oli yhteensä n. 70, eli selvästi vähemmän kuin vuonna 1986. Pesintäyritystä kohti tuotto oli n. 1.6 poikasta. Kuopion läänissä tulos oli erittäin hyvä, 2.0 poikasta pesintäyrityksestä. Mikkelin läänin osa-alueella tuotto jäikin vastaavasti hyvin pieneksi, alle 1 poikanen pesinnästä. Tämä voi johtaa ainakin tilapäiseen kannan pienenemiseen.

Jatkonäkymiä

Kokonaistulosten perusteella tutkimusalueen kalasääskikanta näyttäisi kasvaneen 1980-luvulla. Näin ilmeisesti onkin tapahtunut osassa aluetta, erityisesti Rautalammin reitin pohjoisosissa. Vastaavasti osassa aluetta, entisillä vahvankin kannan seuduilla, on pesivien parien kato valitettava tosiasia.

Pesivien parien ja rengastettujen poikasten määrien kasvulle on toinenkin selittävä tekijä: tarkastustehokkuus on jatkuvasti hienokseltaan parantunut, tietämys kasvanut ja ennen tuntemattomat reviiirit yksi toisensa jälkeen tul-

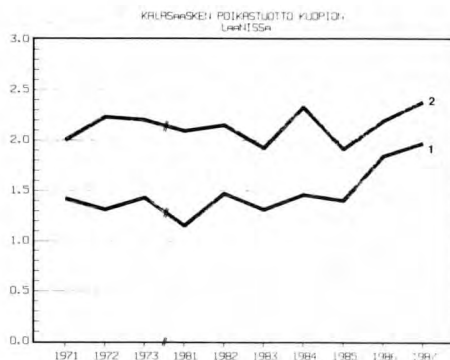

Nuori kalasääski kuusen latvan ilmakehän päällä olevassa pesässä. Konnevesi 1974. Kuva: Ari Lyytikäinen.

leet tietoon. Mainittakoon, että vuonna 1973 arvioitiin tutkimusalueen maksimikannaksi 49 paria (Lyytikäinen 1973), eli täsmälleen sama kuin 1986 asuttujen pesien määrä.

Mikkelin läänin pohjoisosassa pesimistulos on huolestuttavan alhainen ja edellyttää tulevilla kausilla tehostettua seuraamista. Mahdollisesti toukokuun 1987 myrskyt ja alkukesän sadejaksot koettelivat ankarammin tätä osaa alueesta. Mikkelin läänin kalasääskikannan harveneminen on kuitenkin todettu jo usean vuoden ajan, erityisesti läänin eteläisissä kunnissa. Myös Haukiveden aikaisemmin erittäin vahva osapopulaatio on selvästi heikkenemässä.

Heikkenevälle kannalle voidaan antaa tekoehditystä pesälavoja rakentamalla. Näin on mahdollista eliminoida ainakin osa myrskytuhoista. Vuosittain on pyritty rakentamaan tarpeen mu-

Kuva 2. Kalasääskien poikastuoton vaihtelu Kuopion läänin läänin läänin alussa ja 1980-luvulla. Alempi kuvaaja (1) osoittaa pesintäyrittäjien tuottamaa keskimääräistä pesäpoikaslukua, ylempi (2) pesäpoikueen keskimääräistä vuosittain.

kaan muutama tekopesä. Lähivuosisien rakennusohjelmassa on lähes 10 pesän rakentaminen, jolloin noin puolet tutkimusalueen kalasääskistä asuisi tekopesissä.

Seurantaan ja pesäpaikkojen tiedusteluun tarvitaan muiden luonnonharrastajien ja retkeilijöiden apua. Jos vihjeitä tai havaintoja rauhoitustauluttomista, ilmeisen uusista pesäpuista tulee, pitäisi nämä viivyttämättä toimittaa tutkimusryhmän tietoon (osoitteet alla).

Pohjois-Savon kalasääski-tutkimusryhmä:

Olavi Eskelinen, Purotie 8, 79700 Heinävesi, (972) 61228

Ari Lyytikäinen, Puolukkatie 3, 80330 Reijola, (973) 1512471 työ, 871435 koti

Janne Taskinen, Puustellintie 10 A 3, 72400 Pielavesi, (978) 21301 työ, 22390 koti

Kirjallisuus

Lyytikäinen, A. 1973: Pohjois-Savon kalasääsket 1973. — Savon Luonto 5: 70—72.

Lyytikäinen, A. 1982: Kalasääskien pesiminen Kuopion läänin läänin läänin alussa. — Siivekäs 3: 81—87.

Kevätmuutto 1986 Pohjois-Savossa

PETRO PYNNÖNEN

Katsaus perustuu 15 henkilön palauttamiin havaintoihin. Lisäksi havaintoja on mukana muutamilta henkilöiltä. Havaintoja on tullut seuraavista kunnista: Iisalmi, Kaavi, Nilsia, Karttula, Kuopio, Siilinjärvi, Rautalampi, Rautavaara, Sonkajärvi, Lapinlahti, Kiuvesi, Tervo, Suonenjoki, Maaninka, Vieremä. Lisäksi Rautalammin Rastunsuon turvetuotantoalue ja Kuopion Riistavesi on mainittu erikseen. (lyh. RA ja Ri) Havainnoijat ja heidän pääasialliset retkeilykuntansa tärkeysjärjestyksessä:

Aimo Hartikainen	Kuo, Sii
Timo Hämäläinen	Kiu
Harri Hölttä	Nil, Rau
Tuomo Jalkanen	Rau, Suo
Jaakko Kettunen	Sii, Kuo, Maa, Nil

Janne Kumpulainen
Pirjo Pennanen
Petro Pynnönen
Eelis Rissanen
Kalle Ruokolainen
Kauko Sikström
Veli Matti Sorvari
Markku Ukkonen
Esko Vesanen
Esa Vääntinen

Iis, Son, Vie, Lap
Kar, Ter
Kuo, Sii, Ri
Nil, Maa, Sii, Kuo
Sii, Maa, Kuo
Rau
Son
Sii, Maa, Kuo
Rau
Kaa

Havainnointiaktiivisuus oli melko hyvä, tosin parantamisen varaa vielä joidenkin kuntien osalta on. AHK on tarkastanut seuraavat havainnot: sirittäjä 28.4. ja lehtokerttu 11.5.

Katsauksessa on käytetty mm. seuraavia lyhenteitä: 5a=viisi parvea, a5 = viiden parvi, 2/3 = koiraat/naaraspuikuiset

Ensimmäinen kurki havaittiin 19.4. Muuttajien yhteissumma oli reilut 400. Kuva: Kari Jämsén/-Kuopion luonnontieteellinen museo.

Muuton alku

Seuraavassa luettelossa on perinteiseen tapaan lajin ensimmäinen, keskimääräinen ja myöhäisin saapumisaika Pohjois-Savoon v. 1965—1985, sekä niiden vuosien määrä, joilta havaintoja ko. lajista on käytettävissä. Keväältä 1986 on luetteloon pyritty ottamaan myös ensimmäinen Ylä-Savossa tehty havainto.

kuikka	24. 4.—7. 5.—13. 5./19	27. 4.	3m, 1p	Rau
		30. 4.	1p	Iis
kaakkuri		6. 5.	1m	RA
		9. 5.	1m	RA
silkkuiikka	11. 4.—24. 4.—30. 4./21	23. 4.	ä	Rau
		26. 4.	3p	Iis
härkälintu	26. 4.—11. 5.—18. 5./11	4. 5.	3p	Rau
mustakurku-uikka	2. 5.—9. 5.—15. 5./16	4. 5.	1p	Rau
		14. 5.	2p	Vie
sinisorsa	20. 3.—7. 4.—21. 4./16	23. 3.	1/ p	Rau
		8. 4.	1/1p	Rau
tavi	11. 4.—19. 4.—1. 5./21	23. 4.	2p	Kaa
		24. 4.	1/1p	Iis
heinätavi	20. 4.—1. 5.—18. 5./19	3. 5.	1/p, 1/1p	Maa, Sii
		10. 5.	1/1p	Iis
haapana	15. 4.—27. 4.—7. 5./21	24. 4.	1p, 2p, 3p	Sii, Kuo, Rau
		26. 4.	1/1p	Iis
jouhisorsa	25. 3.—23. 4.—7. 5./21	23. 4.	1/1p, 1/1p	Rau, Kuo
		24. 4.	1/1p	Iis
lapasorsa	20. 4.—28. 4.—10. 5./20	24. 4.	1/1p	Kuo
		9. 5.	2p	Kiu
tukkasotka	16. 4.—29. 4.—10. 5./20	23. 4.	1/ p	Kaa
		27. 4.	5p, 1/ p	Kiu, Son
lapasotka		16. 5.	1/p	Son
		23. 5.	1/1p	Kuo
punasotka	14. 4.—28. 4.—8. 5./21	23. 4.	1/p	Rau
		4. 5.	1/p	Kiu
telkkä	4. 3.—8. 4.—22. 4./20	23. 3.	1/1p	Iis
		26. 3.	1/ p	Rau
alli	6. 5.—17. 5.—23. 5./13	4. 5.	/2m	RA
		5. 5.	2/2p	Rau
		10. 5.	1/ p	Kiu
pilkasiipi		4. 5.	1/ p	Rau
		18. 5.	2m	RA
mustalintu	24. 4.—10. 5.—22. 5./10	28. 4.	2p	Rau
		29. 4.	2m+ä, ä	RA, Rau
		4. 5.	1/ p	Son

Näin siksi, että saataisiin tasapuolimpi kuva maakuntamme muuttolintutilanteesta. Ylä-Savoon on kirjoituksessa luettu kuuluvaksi Iisalmi, Kiuruvesi, Sonkajärvi ja Vieremä. Toivottavasti menettely aktivoi yläsavolaisia lintuharrastajia.

tukkakoskelo	17. 4.—2. 5.—16. 5./15	30. 4.	2p, 3p	Kuo, Rau
		1. 5.	3/ p	Rau
		7. 5.	3/3p	Iis
isokoskelo	26. 3.—9. 4.—26. 4./15	8. 3.	/1p	Rau
		19. 3.	1/1p	Rau
		4. 4.	2/ p	Iis
uivelo	17. 4.—30. 4.—10. 5./18	26. 4.	2/1p	Iis
		27. 4.	2p, 1m	Kuo, Rau
metsähanhi	7. 4.—18. 4.—30. 4./20	23. 4.	2p	Son
		23. 4.	3m	Rau
valkoposkihanhi		18. 5.	38p-m	Kiu
sepelhanhi		24. 5.	5m	Kuo
laulujoutsen	16. 3.—10. 4.—24. 4./18	23. 3.	1k	Maa
		29. 3.	5m	Son
pikkujoutsen		3. 5.	1m	Rau
		14. 5.	2m	Rau
hiirihaukka	25. 3.—15. 4.—29. 4./21	29. 3.	1m	RA
		12. 4.	1m	RA
piekana	31. 3.—16. 4.—29. 4./21	18. 4.	1m	RA
		21. 4.	11m	RA
		24. 4.	1m	Kiu
mehiläishakka	8. 5.—15. 5.—25. 5./11	13. 5.	1m	RA
varpushaukka		4. 4.	1m	Rau
		26. 4.	1m+1k	Kiu
sinisuohaukka	8. 4.—16. 4.—26. 4./20	14. 4.	1m	RA
		18. 4.	1/ p	Kiu
ruskosuohaukka	14. 4.—1. 5.—19. 5./13	23. 4.	1m	RA
		26. 4.	1m, 1/	RA, Sii
kalasääski	12. 4.—21. 4.—27. 4./21	16. 4.	1p	Rau
		18. 4.	1p	Rau
nuolihaukka	14. 4.—10. 5.—26. 5./18	25. 4.	1m	RA
		27. 4.	1m	Rau
ampuhaukka	2. 4.—9. 4.—30. 4./19	30. 3.	1/ p	RA
		26. 4.	1/ p	Kiu
tuulihaukka	14. 3.—13. 4.—26. 4./20	30. 3.	1m	Rau
		11. 4.	1/m	RA
		24. 4.	1/ p	Kiu
kurki	4. 4.—17. 4.—22. 4./21	19. 4.	2p	RA
		23. 4.	ä	Iis
nokikana	4. 4.—25. 4.—18. 5./18	24. 4.	1p	Maa
		26. 4.	1p	Iis
ruisräikkä		24. 5.	1Ä	Son
luhtahuitti	27. 4.—9. 5.—24. 5./10	27. 5.	1Ä	Iis
töyhtöhyppä	8. 3.—30. 3.—10. 4./21	29. 3.	1p, 3p	Iis, RA
		30. 3.	1p+16m	RA
tylli	26. 4.—7. 5.—23. 5./14	4. 5.	1m	RA
		10. 5.	10 p	Vie
pikkutylli	18. 4.—29. 4.—10. 5./17	23. 4.	1p	Sii
		2. 5.	6p	Kiu

kapustarinta	8. 4.—20. 4.—7. 5./19	7. 4.	1k	RA
		22. 4.	5m+p	RA
		23. 4.	1p	Kiu
taivaanvuohi	8. 4.—19. 4.—29. 4./21	22. 4.	2p	RA
		27. 4.	4p, 1p+2m, 1m	Iis, Son, Kiu
lehtokurppa	12. 4.—18. 4.—29. 4./17	17. 4.	1Ä	Rau
		23. 4.	1Ä	Rau
isokuovi	3. 4.—15. 4.—24. 4./21	21. 4.	1m	Kar
		23. 4.	1Ä	Kiu
pikkukuovi	19. 4.—3. 5.—14. 5./16	23. 4.	1p	RA
		27. 4.	3p+1m	Son
punakuiri		14. 5.	1/6m	Vie
metsäviklo	5. 4.—21. 4.—1. 5./21	23. 4.	1m	RA
		24. 4.	ä-p	Iis
liro	16. 4.—1. 5.—8. 5./19	24. 4.	2p	Sii
		27. 4.	3m/2a	Kiu
rantasipi	10. 4.—30. 4.—8. 5./17	24. 4.	1m	Rau
		26. 4.	5p	Iis
mustaviklo	29. 4.—7. 5.—11. 5./20	30. 4.	1Ä	Son
		4. 5.	2m+1p	Rii
valkoviklo	21. 4.—30. 4.—7. 5./21	26. 4.	3m, 4m	Sii, Rau
		27. 4.	ä	Iis
punajalkaviklo	23. 4.—9. 5.—19. 5./18	5. 5.	1m	RA
suokukko	28. 4.—4. 5.—11. 5./20	6. 5.	1/4m	RA
		8. 5.	30p	Iis
lapinsirri	2. 5.—17. 5.—29. 5./13	21. 5.	3p	Son
vesipääsky		(1. 6.	1/ p	Son)
harmaalokki	8. 3.—2. 4.—28. 4./18	19. 3.	1p, 1p	Rau
		21. 3.	2m	Rau
selkälokki	1. 4.—16. 4.—29. 4./21	18. 4.	1p	Kuo
		26. 4.	2p	Iis
kalalokki	31. 3.—16. 4.—30. 4./20	4. 4.	1p	Rau
		10. 4.	1p	Rau
		24. 4.	5p	Iis
naurulokki	31. 3.—10. 4.—21. 4./20	18. 4.	2m	Rau
		22. 4.	5p	Iis
pikkulokki	26. 4.—4. 5.—14. 5./19	3. 5.	10p+1k	Maa
		7. 5.	4p	Iis
kalatiira	26. 4.—6. 5.—13. 5./20	9. 5.	1p	Rau
		(23. 5.	3p	Son)
kala-/lapintiira		30. 4.	2p	Iis
uuttukyyhky	26. 3.—13. 4.—26. 4./14	16. 4.	1p	Suo
		17. 4.	1m	Ra
sepelkyyhky	27. 3.—9. 4.—24. 4./21	2. 4.	1m	Rau
		7. 4.	10m	Kiu
käki	1. 5.—11. 5.—16. 5./20	30. 4.	1m	Rau
		6. 5.	Ä	Rau
		14. 5.	Ä	Kiu
sarvipöllö	17. 3.—10. 4.—1. 5./10	1. 4.	Ä	Rau

suopöllö	13. 4.—23. 4.—4. 5./12	23. 4.	1m	RA
		6. 5.	1p	Iis
kehrääjä	17. 5.—24. 5.—8. 6./6	1.—2. 6.	1—2Ä	Rau
tervapääskey	15. 5.—22. 5.—1. 6./21	20. 5.	1m	RA
		21. 5.	2ä	Iis
käenpiika	27. 4.—8. 5.—18. 5./21	27. 4.	Ä	Rau
		5. 5.	Ä	Kiu
kiuru	11. 3.—29. 3.—15. 4./21	22. 3.	1m	Rau
		29. 3.	Ä	Iis
haarapääskey	7. 4.—5. 5.—13. 5./20	24. 4.	3k	Rau
		4. 5.	1p	Kiu
räystäspääsky	1. 5.—7. 5.—14. 5./20	5. 5.	1m	RA
		7. 5.	5p	Kiu
törmäpääsky	7. 5.—14. 5.—22. 5./14	7. 5.	2p	Rau
		14. 5.	ä	Vie
kuhankeittäjä	19. 5.—29. 5.—10. 6./15	4. 6.	1/1p	Nil
		10. 6.	Ä	Rau
mustavaris	6. 3.—22. 3.—2. 4./20	6. 3.	1p	Rau
		19. 3.	2m, 1p	Rau
		23. 3.	3p	Iis
naakka	11. 3.—25. 3.—13. 4./18	13. 3.	2m	Son
		20. 3.	3p	Kuo
peukalainen	2. 4.—14. 4.—26. 4./15	24.—25. 4.	1-2Ä	Rau
kulorastas	6. 4.—23. 4.—1. 5./18	16. 4.	1m	Nil
		25. 4.	3p	Kiu
räkättirastas	30. 3.—11. 4.—23. 4./21	2. 4.	1m, 1m	Nil, Rau
		23. 4.	15p	Iis
laulurastas	12. 4.—21. 4.—29. 4./20	23. 4.	1p, 2m	RA
		26. 4.	Ä, ä-m	Kiu
punakylkirastas	4. 4.—14. 4.—27. 4./21	4. 4.	5m	Rau
		18. 4.	1m	Rau
		24. 4.	3m	Iis
mustarastas	7. 3.—4. 4.—10. 4./18	26. 3.	1/ p	Nil
		29. 3.	1/ p	Kiu
kivitasku	12. 4.—24. 4.—4. 5./21	24. 4.	1p, 1p	Rau, Kuo
		25. 4.	1/ p	Kiu
pensastasku	25. 4.—8. 5.—16. 5./20	30. 4.	2/ p	RA
		9. 5.	1/ p	Kiu
leppälintu	27. 4.—5. 5.—14. 5./19	27. 4.	2Ä	Rau
		1. 5.	Ä	Son
satakieli	12. 5.—19. 5.—3. 6./19	15. 5.	Ä	Sii
		20. 5.	Ä	Iis
sinirinta	4. 5.—11. 5.—23. 5./18	11. 5.	1/p	Nil
		14. 5.	Ä	Vie
punarinta	7. 4.—15. 4.—30. 4./21	5. 4.	Ä	Rau
		25. 4.	Ä	Son
pensassirkkalintu	21. 5.—30. 5.—12. 6./19	25. 5.	Ä	Sii
		2. 6.	Ä	Iis
viitakerttunen	22. 5.—4. 6.—11. 6./17	4. 6.	Ä	Rau

ruokokerttunen	5. 5.—14. 5.—25. 5./21	5. 6. Ä	Son
mustapääkerttu	17. 5.—25. 5.—8. 6./11	10. 5. Ä	Rii
lehtokerttu	17. 5.—24. 5.—31. 5./20	14. 5. Ä	Vie
		18. 5. Ä	Kuo
		28. 5. Ä	RA
		11. 5. Ä	Kuo
		21. 5. 2Ä	Rau
		22. 5. Ä	Kiu
pensaskerttu	6. 5.—18. 5.—28. 5./21	10. 5. 4p	Rau
hernekerttu	6. 5.—12. 5.—23. 5./20	16. 5. Ä	Kiu
		4. 5. Ä	Rau
		10. 5. 2Ä	Kiu
pajulintu	23. 4.—4. 5.—12. 5./20	27. 4. Ä	Rau
		6. 5. Ä	Kiu
tiltalti	17. 4.—29. 4.—6. 5./21	23. 4. Ä	Rau
		26. 4. Ä, 1m	Kiu
sirittäjä	4. 5.—16. 5.—1. 6./16	28. 4. Ä	Rau
		6. 5. 3p	Rau
		20. 5. Ä	Son
idänuunilintu	14. 5.—28. 5.—6. 6./12	2.—6. 6. Ä	Kuo
harmaasieppo	3. 5.—14. 5.—25. 5./18	5. 5. 1p	Rau
		10. 5. 1p	Nil
		16. 5. 2p	Iis
kirjosieppo	24. 4.—7. 5.—15. 5./21	27. 4. 1p, 1p, 1p	Iis, Nil, Rau
		29. 4. 2p	Kuo
rautiainen	4. 4.—19. 4.—2. 5./18	12. 4. 1m	Rau
		24. 4. 1p	Kiu
niittykirvinen	2. 4.—13. 4.—24. 4./20	19. 4. 1m	RA
		23. 4. 6p	Iis
metsäkirvinen	17. 4.—29. 4.—6. 5./21	23. 4. 1m	Kuo
		24. 4. 3m	Iis
lapinkirvinen	5. 5.—16. 5.—23. 5./15	17. 5. 1m	Sii
		25. 5. 1m+1p	Sii
västäräkki	27. 3.—13. 4.—18. 4./21	6. 4. 1m	Rau
		18. 4. 1p	Kiu
keltavästäräkki	20. 4.—3. 5.—9. 5./20	24. 4. 1m	Rau
		1. 5. 1p	Iis
lapinharakka	6. 3.—10. 4.—29. 4./18	14. 3. 1p	RA
		17. 3. 1m	RA
pikkulepinkäinen	12. 5.—20. 5.—31. 5./14	7. 5. 2p	Vie
		12. 5. 1/ p	Rau
kottarainen	8. 3.—27. 3.—6. 4./21	21. 3. 2p	Iis
		22. 3. 1m	Rau
vihervarpunen	1. 3.—24. 3.—12. 4./8	3. 4. 1m	RA
		10. 4. 2p	Kiu
hemppo	24. 3.—7. 4.—30. 4./20	8. 4. 1/ m	Rau
		9. 4. 1/ m	Rau
punavarpunen	9. 5.—19. 5.—27. 5./21	15. 5. Ä	Sii
		22. 5. 2Ä	Kiu

peippo	26. 3.—6. 4.—27. 4./21	26. 3. 1/ p	Rau
		31. 3. 2/ p	Iis
järripeippo	3. 4.—18. 4.—29. 4./21	3. 4. 1m	Rau
	14. 4.	1/ p	Iis
peltosirkku	3. 5.—8. 5.—17. 5./20	5. 5. Ä	RA
		9. 5. Ä	iis
pohjansirkku	25. 4.—5. 5.—19. 5./16	23. 4. 1m	RA
		1. 5. Ä	Kiu
pajusirkku	24. 3.—11. 4.—29. 4./21	5. 4. 1/ p	Rau
		23. 4. 2p	Iis
lapinsirkku	4. 4.—16. 4.—2. 5./20	5. 4. /1p	RA
		8. 4. 5m+3p	RA
		26. 4. ä	Kiu
pulmunen	5. 3.—25. 3.—9. 4./21	17. 3. 3k	Kiu
		21. 3. n.20p,4m	Iis,RA

Yleistymisiä ja muuttohuippuja

Vesilinnut

Silkkiuikku yleistyi 1.—3. 5., huippuna 3. 5. n. 110 p Maa. Sinisorsa yleistyi heti ensihavaintojen jälkeisinä päivinä koko maakunnassa. Tavin muutonhuippu vaatimaton: 3. 5. n. 75p Maa. Haapanan päämuutto tapahtui 27.—28. 4., jolloin esim. 232m/12a Rau. Jouhisorsa yleistyi heti ensihavaintojen jälkeen 26.—27. 4. Lapasorsia havaittiin suurin parvi Kiuruvedellä: 6/4p. Tukkasotkan päämuutto tapahtui 10. 5., esim. 40p Vie., 54p Son. Telkän päämuutto tapahtui 27.—28. 4., esim. 82m+203p Rau. Alleja havaittiin vähän, ainoa ”kunnon” parvi n. 100m 23. 5. Kuo. Mustalinnun päämuutto vaatimaton: 24.—28. 5. yhteensä n. 30 yks koko maakunnassa.

Hanhet, kurki, joutsen

Muuton kulku ilmenee taulukosta 1. Havaitut määrät ovat normaaleja.

Petolinnut

Buteoiden muuttosummat näkyvät tau-

lukosta 1. Paras petomuutto todettiin taas kerran Rau Rastunsuolla: 24. 4. hiirihaukka 12, piekana 100+11p, Buteo sp. 47, sinisuohaukka 4, ampuhaukka 1+1 p, tuulihaukka 1+1 p, varpushaukka 6 muuttavaa. Muutenkin 25. 4. päivän tienoo oli hyvää retkeilyaikaa juuri petomuuton kannalta, koska silloin havaittiin eri puolilla maakuntaa runsaimmin petolintuja.

Kahlaajat

Töyhtöhyppä yleistyi 17.—18. 4. koko maakunnassa. Kapustarinnan päämuutto tapahtui 9.—11. 5., jolloin esim. 9. 5. 810p/3a Iis, 82p Son, 10. 5. 273m+p Rau, n. 250p Kiu, 11. 5. n. 150p Rii, n. 310p/3a Sii. Isokuovi yleistyi heti ensimmäisten saavuttua 23.—24. 4. Liroja havaittiin suurin parvi 9. 5. 120p Kiu. Rantasipi yleistyi toukokuun alkupuolella. Valkovikloja havaittiin suurin parvi 10. 5. n. 50p Vie. Suokukon päämuutto tapahtui n. 15. 5., huippuna n. 350 p Vie. Kuitenkin vielä 20. 5. a125p Son.

Taulukko 1. Muuttavien kurkien, laulujoutsenten, *Anser*-hanhien ja *Buteo*-haukkojen yksilömäärät viiden vuorokauden jaksoissa keväällä 1986.

Jakso	Grugru	Cygy	Ans fab	Ans sp	Butbut	Butlag	But sp
27.—31. 3.	0	5	0	0	1	0	0
1.—5. 4.	0	19	0	0	0	0	0
6.—10. 4.	0	16	0	0	1	0	0
11.—15. 4.	0	4	0	0	3	0	2
16.—20. 4.	2	2	0	0	1	1	0
21.—25. 4.	110	56	94	14	79	205	100
26.—30. 4.	275	43	111	71	40	58	36
1.—5. 5.	18	87	30	23	6	3	1
6.—10. 5.	5	0	12	0	1	6	2
11.—15. 5.	2	0	2	0	0	0	0
16.—20. 5.	7	0	1	0	0	0	0
21.—25. 5.	0	1	0	0	0	0	0
26.—30. 5.	0	0	0	0	0	0	0
yhteensä	419	233	250	108	132	273	141

Lokit

Lokkien päämuuttopäivä oli 28. 4., jolloin Rau Tyyrinvirta 188p harmaa-, 30p selkä- ja 123p kala- sekä 650p nau-rulokkia. Pikkulokista erikoinen ha-vainto: 29. 5. Vie Ylä-Haajainen n. 200p, maksimipesimäkanta on 20 pa-ria!

Tervapääsky

Yleistyi eri puolilla n. 30. 5.

Tikkalinnut

Käenpiika oli Ylä-Savossa harvinai-suus, muualta havaintoja kertyi nor-maalisti.

Varpuslinnut

Haarapääskyjä havaittiin suurin ke-rääntymä 11. 5. n. 700 p Rau Tyyrinvir-ta, samoin räystäspääskyjä 27. 5. 150p, sekä törmäpääskyjä 27. 5. 300p, myös Tyyrinvirralla. Mustavaris yleistyi jo maaliskuun puolella, huippuna 31. 3. a35k Kuo. Mustarastaasta kertyi run-

saasti havaintoja 5.—10. 4. eri puolilta maakuntaa. Muut rastaat yleistyivät 24.—28. 4., esim. punakylkirastas 24. 4. 159m RA. Satakieli yleistyi Siilinjärvel-lä n. 25. 5.

Pikkulintumuutto touko—kesäkuun vaihteessa Rau Pajukaarteessa ansait-see erikoismaininnan: 31. 5. havaittiin huimat 88m sirittäjää + 145m phyllos-copus sp:tä, ja lisäksi havaittiin 245m harmaasioppoa 185 parvessa! Vastaa-vaa ei liene Suomessa aiemmin havait-tu.

Kirjosieppo runsastui jo 10. 5. eri puolilla maakuntaa. Niittykirvisiä suu-rin kerääntymä 2. 5. 150p Kiu Huttu-suo. Västäräkin päämuutto tapahtui 25. 4., esim. 400p Kiu Niemiskylä. Kel-tavästäräkki yleistyi eri puolilla n. 10. 5. Punavarpuksen päämuutto 30. 5. 12 m Rau Pajukaarre. Peippo yleistyi 25. 4., esim. 300 m+200p Kiu. Järri-peippo yleistyi eri puolilla 25. 4., huip-puna 4. 5. a200p Iis. Pohjansirkun päämuutto 7. 5. RA 14m/11a, luku si-sältää myös tsik-sirkut. Yleistyi Ylä-Savossa n. 15. 5. Lapinsirkun muuton-huippu 27. 4. 551m+p RA. Pulmusen päämuutto jo 29. 3. 1726m+p/18a RA.

Katsaus Pohjois-Savon talvilinnustoon 1986—87

KALLE RUOKOLAINEN

Tässä katsauksessa esitellään pohjois-savolaista talvilinnustoa ajalta 1. 12. 1986—15. 3. 1987. Lisäksi tutkail-laan mahdollisia muutoksia edellisiin talviin verrattuna.

Seuraavat henkilöt osallistuivat lin-tumiesten keskuudessa harvinaistuvaan havaintojen lähetysriittiin: *Kaavilta* Pertti Räsänen; *Kiuruvedeltä* Timo Hämäläinen; *Kuopiosta* Aimo Harti-kainen, Jyrki ja Petro Pynnönen, Toivo Räsänen sekä Kari Saukkonen; *Nilsästä* Antti Holopainen, Eelis Rissanen ja Juhani Rissanen; *Rautalammita* Juhani Haukka, Esko Jalkanen, Tuomo Jal-kanen, Ari Jäntti, Jorma Knuutinen, Raimo Pakarinen, Hannu Siikavirta, Pekka Siikavirta, Kauko Sikström, Teuvo Vepsäläinen ja Esko Vesanen; *Siilinjärveltä* Kalle Ruokolainen ja Markku Ukkonen; *Sonkajärveltä* Veli-Matti Sorvari; *Varkaudesta* Heikki Ko-tilainen ja *Varpaisjärveltä* Harri Hölttä. Tekstissä käytetyt havainnoijalyhenteet on johdettu nimikirjaimista.

Havainnointiaktiivisuus ja talvilintukisa

Havainnointiaktiivisuus on terminä hieman harhaanjohtava. Joinakin vuo-sina sen pitäisi olla havainnointipassiivisuus. Nyt kuitenkin talvilintukisan tiimoilla monet retkeilivät enemmän kuin ennen, mutta eivät ilmoittaneet havaintojaan tahi lajimääriään. Koko talven veriä kuohuttanut kilpailu meni yhdistyksen kannalta katsottuna osin hukkaan. Näin ollen saatujen havainto-ten määrä ei korreloi niinkään havain-nointiaktiivisuuden vaan ilmoituspas-

siivisuuden kanssa. Toisaalta kisa loi uutta eloa talvilintuharrastukseen ja luulisi ns. hyvien havaintojen innosta-van ilmoittamaan kaikki havainnot.

Sääolot ja ravintotilanne

Syksy 1986 oli poikkeuksellisen läm-min. Talvi tuli toden teolla vasta joulu-kuun puolella. Vuodenvaihteen jälkeen oli jälleen lähes ennätyspakkasten aikaa (mm. 10. 1. 1987 Kuopion keskustan talvilintulaskennassa -36°C), eikä koko loppupalven aikana tainnut olla yhtään nuoskakeliä. Lumioloiltaan talvi lienee ollut lähellä normaalia.

Pihlajanmarjat puuttuivat tyystin eh-kä aivan loppusyksyä lukuunottamatta. Käpyjä riitti ainakin maakuntamme keski- ja pohjoisosissa. Eräillä seuduilla runsainpina esiintyivät männynkävyt. Tähän viittaisi myös isokäpylintujen runsas esiintyminen Rautalamilla. Kokonaisuutena niin käpylinnut kuin -tikatkin voivat pitää talvea 1986—87 monia edeltäjiään ja seuraajiaan pa-rempana.

Tällä kertaa kovat tammipakkaset, saatikka pihlajanmarjojen puute eivät kuitenkaan aiheuttaneet samanlaista romahdusta talvilintutiheydessä kuin edellisenä ennätyskylmänä talvena 1984—85. Tiheydet säilyivät jopa poik-keuksellisen korkeina. Tähän vaikutti-vat varmasti tämänkertaisen laskento-ten rajoittuminen enemmän taajamiin sekä keltasirkun ja kävynpurijoiden runsas esiintyminen. Muiden lintujen esim. tiaisten yllättävään talvenkestoon on vaikea arvailla syitä.

Talvilintulaskennat

Laskentoja suoritettiin seuraavilla reiteillä (ks. myös kartta):

Kaavi: Niemelänmäki, 5,6 km, PR, S-V-U (=syys—vuodenvaihd—uusintalaskenta).

Kiuruvesi: kirkonkylä, 8,2 km, TH, S-V-U ja kirkonkylä—Ryönänjoki—Hautakylä, 11,2 km, TH, S-V-U.

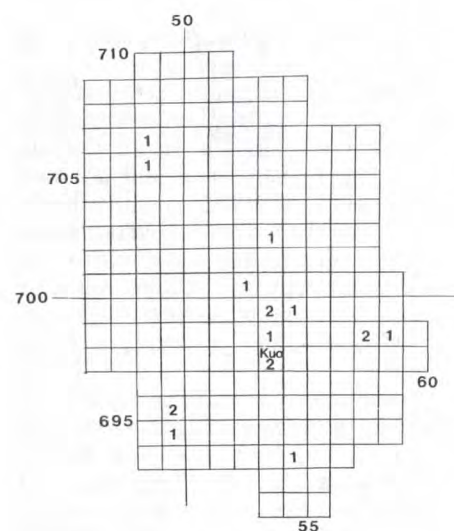
Kuopio: Puijonsarvi, 10,5 km, AH & J. Kettunen, S-V-U ja keskusta, 1,55 km², KNLY, S-V-U.

Nilsia: Piekkälänmäki—Pieksänkoski, 6,8 km, ER & AH & JR, S-V-U.

Rautalampi: Kerkonkoski—keskusta, 3,5 km KSi, S-V-U.

Siilinjärvi: Pöljä—Hamula, 11 km, MU, S-V-U, kirkonkylä, 5,0 km, MU S-V-U ja Raimänkoski—Kasurilanmäki, 11 km, KR, S-V-U.

Varpaisjärvi: kirkonkylä, 5,1 km, HH, S-V-U.

Kuva 1. Pohjois-Savossa talvella 1986—87 tehtyjen talvilintulaskentareittien lukumäärä eri yhteinäiskoordinaattiruuduissa. Tiedot on saatu Helsingin yliopiston eläinmuseolta. Kartalta reiteiltä ei havaintoja ole saatu tähän katsaukseen. Myös uusia reittejä kaivattaisiin tyhjiäalueille lisää.

Katsauksessa käytetyt lyhenteet:

Iis=Iisalmi

Jua=Juankoski

Kaa=Kaavi

Kiu=Kiuruvesi

Kuo=Kuopio

Lep=Leppävirta

Maa=Maaninka

Nil=Nilsia

Pie=Pielavesi

Rau=Rautalampi

Sii=Siilinjärvi

Son=Sonkajärvi

Suo=Suonenjoki

Ter=Tervo

Tuu=Tuusniemi

Vie=Vieremä

Vjä=Varpaisjärvi

Vrk=Varkaus

p=paikallinen

m=muuttava

ä=ääntelevä

ad=vanha lintu

juv=nuori lintu

Taulukko 1. Kuopion keskustan talvilintulaskennan (1,55 km²) tulokset (yks.) talvella 1986/87.

Laji	S	V	U
sinisorsa	44	—	—
varpushaukka	—	—	1
kalalokki	11	—	—
harmaalokki	1	—	—
kesykyyhky	164	168	95
käpytikka	2	2	—
tilhi	1	7	—
sinitiaainen	7	3	9
talitiaainen	144	52	60
harakka	25	6	8
varis	54	44	63
varpunen	497	278	374
viherpeippo	10	—	21
urpiainen	2	2	—
punatulokku	—	2	—
yhteensä	962	564	631

Lajikohtainen katsaus

Seuraavassa havainnot esitetty lajeittain. Yläindeksi * lajinimen jäljessä tarkoittaa, että AHK on tarkistanut ja hyväksynyt havainnot.

Silkkiiukku. 4.—20. 12. 1 p Rau Toholahden sula. Lintu siirrettiin myöhemmin Tyyrinvirralle, jonne ei kuitenkaan jäänyt.

Pikku-uikku* 17.—18. 12. 1 p Vrk Kanavanniemi (HK).

Merimetso. 9. 12. 1 juv Vrk Kanavanniemi (HK).

Joutsen. 1 ad yksilö talvehti Rau Tyyrinvirralla. Lisäksi 2. 12. 5 m Rau Sonkari (B. Peiponen), 7. 12. 1 kuollut Suo Suonteenjärvi (J. Kauppinen) ja 4 m Rau Riitunlampi (J. Sikström), 9. 12. 1 juv Vrk Kissakoski (HK) ja 14. 12. 1 ad Vrk Kopolanvirta (HK).

Kanadanhanhi. 8 yksilöä talvehti Rau Tyyrinvirralla.

Sinisorsa. Läpi talven 65 yks. Suo Kruununsil-

ta ja 50 yks. Vrk Pirtinvirta. 1. 12. 52 yks. Kuo eri paikoilla, 2. 12. 1 ♀-puk. p Rau Sonkari (J. Sikström), 13. 12. 2 ♀-puk. Kuo Likolahti (JP&PP) ja 18. 1. 1 ♀-puk. Ter Äyskoski (monet).

Tavi. 8. 12. 1 p Kuo Puutossalmi (P. Liimatta).

Lapasotka. 1. 12. 1 ♀ Vrk Ämmänkoski (HK).

Tukkasotka. 9. 12. 1 ♀ Vrk Pirtinvirta (HK) ja 11. 12. 1 yks. Kuo Kallansillat (JR).

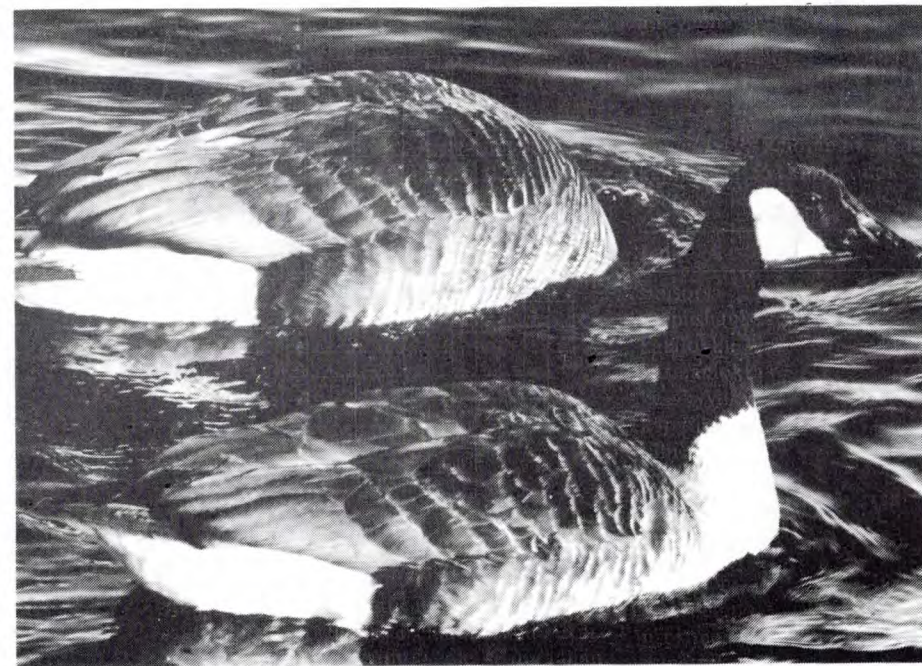
Telkkä. Läpi talven 1♂2♀♀ Rau Tyyrinvirta ja 1♂2♀♀ Vrk Pirtinvirta. 1. 12. 1 ♀-puk. Kuo satama (JP&PP), 6. 12. 1 ♀-puk Kuo Puutossalmi (P. Liimatta) ja 12. 12. 1 m Rau (AJä).

Mustalintu. 13. 12. 2 ♀-puk. Lep Konnuskosket (P. Liimatta).

Tukkakoskelo. 13. 12. 1 ♀ Vrk Tyyskä (HK).

Isokoskelo. Läpi talven 1♂2♀♀ (koko talven aikana yht. 2♂3♀♀) Rau Tyyrinvirta, 1 ♀ Rau Nokisenkoski ja 3 ♀♀ Vrk Pirtinvirta.

13. 3. 1 ♂ m Rau Virta (EVe) ja 14. 3. 1 ♂ p

Rautalammin Tyyrinvirta on kanadanhanhien vakituinen talvehtimissula. Kuva: Kari Jämsén/Kuopion luonnontieteellinen museo.

Laji	Kaavi			Kiuruvesi			Kuo—Nil—Sii—Vjä			Rautalampi			Yhteensä		
	S	V	U	S	V	U	S	V	U	S	V	U	S	V	U
sinisorsa	—	—	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—	3,5	0,0	0,0
Accipiter sp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,0	0,0
kanahaukka	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	0,3	0,0	0,1
varpusaukka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,0	0,0
teeri	25	72	6	1	25	—	1	36	—	—	—	—	3,5	17,1	0,8
pyy	—	—	—	—	1	—	—	1	3	—	—	—	0,0	0,3	0,4
fasaani	—	—	—	—	—	—	—	4	11	—	—	—	0,5	1,4	0,5
harmaalokki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,0	0,0
kalalokki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,5	0,0	0,0
kesykyhky	—	—	—	5	29	7	—	20	15	—	—	—	3,9	6,3	2,8
hiiripöllö	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,0	0,1	0,0
käpytikka	5	3	4	16	26	28	—	49	55	40	7	4	9,9	11,3	9,5
palokärki	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	0,1	0,0	0,0
koskikara	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,3	0,9	0,4
tilhi	—	20	—	1	—	—	—	4	—	2	—	—	1,3	2,6	0,3
närhi	4	—	—	1	—	—	—	7	—	—	—	—	3,0	1,0	1,3
harakka	45	17	20	36	17	23	—	152	115	144	9	11	31,1	20,5	24,5
varis	22	2	4	17	44	9	—	112	41	52	—	—	19,4	11,2	8,3
korppi	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	0,1	0,0	0,0
lapinharakka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,0	0,0
mustarastas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,0	0,1	0,0
hippiäinen	—	—	—	7	—	—	—	5	—	—	—	—	1,8	0,6	0,0
hömötiainen	9	4	4	44	35	33	—	114	95	136	13	3	23,1	17,6	23,2
töyhtötiainen	—	—	—	3	4	2	—	5	6	3	—	—	1,0	1,3	0,8
sinitäinen	—	—	—	6	7	8	—	12	15	20	3	3	2,7	3,2	3,6
kuusitiainen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,0	0,0	0,1
talitiainen	41	11	9	120	82	73	—	328	179	176	29	21	66,5	37,6	34,1
pyrstötiainen	—	—	—	—	—	—	—	10	12	—	—	—	1,3	1,7	0,0

Laji	Kaavi			Kiuruvesi			Kuo—Nil—Sii—Vjä			Rautalampi			Yhteensä		
	S	V	U	S	V	U	S	V	U	S	V	U	S	V	U
puukiipijä	2	—	—	7	—	1	—	2	1	2	2	1	—	1,7	0,3
varpunen	62	30	27	66	126	107	264	244	283	25	14	8	53,5	53,1	54,6
peippo	—	—	—	—	—	—	3	1	—	1	—	—	0,5	0,1	0,0
järripeippo	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	0,3	0,0	0,0
viherpeippo	4	—	—	5	4	20	15	25	49	6	—	—	2	3,7	9,1
urpiainen	20	2	—	9	28	35	73	84	15	2	7	2	13,4	15,5	6,7
tundraurpiainen	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	0,0	0,4
Loxia sp	—	—	—	41	53	42	116	32	49	—	—	—	20,5	10,9	11,7
pikkukäpylintu	—	—	5	—	—	2	6	—	6	4	—	—	1	1,3	0,0
isokäpylintu	—	—	—	—	—	—	—	2	—	25	—	—	5	3,2	0,6
punatulkku	7	2	14	7	38	27	57	161	88	9	21	8	10,3	28,5	17,6
keltasirkku	124	42	—	26	39	83	145	506	302	8	85	61	38,9	86,3	57,3
yhteensä	370	205	94	446	558	501	1532	1663	1401	153	172	113	321,1	333,5	270,7

Kuo Savon Sellu (JR).

Kotka*1.—3. 12. 1 p Vrk Timola (HK) ja 5. 12. 1 m Rau Iisvesi (K. Jalkanen).

Kanahaukka. Yksilömäärät kunnittain: Rau 11, Kuo 3, Sii 2, Iis 1, Nil 1, Son 1 ja Vrk 1.
Varpushaukka. Yksilömäärät kunnittain: Kuo 5, Rau 3, Kiu 1, Pie 1, Sii 1 ja Vrk 1.

Riekko. Yksilömäärät kunnittain: Rau 17, Kiu 5, Son 4 ja Suo 1.

Teeri. Talvilintulaskennat antanevat viitteitä kannan pienestä kasvusta. Suurimmat parvet n. 100 yks., mutta tavallisimmin 25—60 yks./parvi.

Metso. Havaintoja 5—10 yksilöstä. Kanta ilmeisen vähäinen.

Pyy. Metsälaskentojen vähydestä ja aineiston pienuudesta johtuen kannan arviointi on vaikeaa, mutta pyykannat ovat tuskin kasvaneet edellisvuosista.

Fasaani. Ilmoitetut talvikannat kunnittain: Vrk 50 yksilöä, Sii 30 yks. ja Rau 20 yks.. Lisäksi 24. 1. 2 ♀♀ Iis keskusta.

Harmaalokki. 1. 12. 2 ad + 2 juv p Rau Tyyrinvirta (KSi) ja 4. 12. 1 juv p Vrk Pirtinvirta (HK).

Kalalokki. 1.—6. 12. havaintoja Kuopiosta ja Varkaudesta yht. noin 15 yksilöstä.

Kesykyhky. Uusia puluyhdyskuntia ei ilmoitettu.

Varpuspöllö. Yksilömäärät kunnittain: Rau 9, Nil 2, Sii 2, Kaa 1 ja Lep 1.

Helmipöllö. Yksilömäärät kunnittain: Nil 4, Rau 2, Jua 1, Kaa 1 ja Sii 1.

Huuhkaja. 1.—20. 12. 1 p Rau Savon Taimen (kuoli myöh.), 9. 12. 1 p Suo Kirkkopuisto, 4. 2. 1 p Rau Savonjoki (A. Puranen), 15. 2. 1 ♀ ä Kuo Haminalahti (JP&PP), 6. 3. 1 ä Rau Kituvuori (EVe&HS) ja 15. 3. 1 ä Jua Ruokonen (JP&PP).

Viirupöllö. Yksilömäärät kunnittain: Rau 9 ja Kuo 2.

Lehtopöllö. 2. 12. 1 p Rau Virta Palolahti (EVe) ja 6. 3. 1 p Rau Huuhkovuori (EVe).

Hiiripöllö. 26. 10.—25. 12. 1 p Nil Palonurmi (PH), 12.—25. 12. 1 p Nil Pieksänkoski (ER&JR) ja 9.—10. 3. 1 p Vjä Urimolahti (HH).

Harmaapäätikka. 23. 12.—10. 1. 1 ♂ p Kuo Talvisalo (N. Lintunen/ER), 22.—24. 1. 1 ♂ p

Rau Hankamäki (HS), 24. 1. 1 ♂ p Iis Lapinniemi (monet) ja 31. 1.—7. 3. 1 ♂ p Rau Tallivirta (T. Korhonen).

Käpytikka. Hyvän käpysadon ansiosta käpytikkoja oli paljon ja ne selviytyivät hyvin talven kovista pakkasista.

Pikkutikka. 24. 12. 1 p Nil Ranta-Sänkimäki (JR), II—III 1 ♂ p Nil kirkonkylä (K. Kärki/ER), 1. 2. 1 p Rau Mylly (HS), 13. 2. 1 ♀ p Suo Tyyrinmäki (TVE) ja 20. 2. 1 p Rau Liimattalansalmi (JKn).

Pohjantikka. Ainoa havainto 6. 3. 1 ♀ p Kuo Karho (PP).

Palokärki. Yksilömäärät kunnittain: Rau 9, Kiu 3, Kuo 2, Iis 1 ja Kaa 1.

Lapinharakka. 1. 1.—27. 2. 1 p Nil Ranta-Sänkimäki (ER&JR), 17. 1. 1 p Kaa kirkonkylä (PR), 8. 2. 1 p Rau Rastunsuo (KSi), 19. 2. 1 p Jua Akonpohja (PR) ja 22. 2. 1 p Sii Kumpunen (P. Hyppönen/MU)

Tilhi. Marjojen puuttuessa puuttuivat tilhetkin lähes täysin.

Kuukkel. Läpi talven 5—7 p Pie Heinämäki (monet) ja 2 yks. Rau Savonjoki (A. Puranen/EVe).

Närhi. Talvilintulaskennoissa edellisvuotta vähemmän. Talvikanta kuitenkin normaali.

Pähkinähakki. Helmikuun loppupuolella 1 p Pie Heinämäki (monet).

Harakka. Vahva talvikanta.

Naakka. Iis muutaman kymmenen yksilön ja Vrk noin 400 yksilön talvikanta. Lisäksi 18. 1. 1 p Suo Kruununsilta (KSi).

Mustavaris. Ensimmäiset muuttajat: 11. 3. 2 m Rau Tyyrinvirta (EVe&RA) ja 14. 3. 1 p Kuo Likolahti (PP).

Varis. Talvikanta ilmeisen normaali. Sii kirkonkylä poikkeuksellisen suuri yöpymisparvi 140 yks. (MU).

Korppi. Talvikanta harva mutta vakaa.

Koskikara. Karat kunnittain: Rau 35, Ter 30, Nil 17, Lep 10, Suo 10, Kiu 6, Maa 6, Son 6, Iis 3, Kuo 3, Sii 3, Jua 2, Pie 1, Tuu 1, Vie 1 ja Vjä 1.

Hippiäinen. Talvilintulaskennat kertovat taas kerran, kuinka (talvetehtävien) hippiäisten käy. Kuitenkin maaliskuussa 1 p Kuo (PP).

Mustarastas. Läpi talven 1 ♂ Kuo Särkiniemi (monet), 22.—24. 12. 1 p Rau Kerkonkoski (K.

Röntynen/KSi), 26. 12. 1 ♂ p Kuo Puijonsarvi (AH) ja 4. 2. 1 yks. Rau Peurasuo (EVe)
Punakylkirastas. 3. 12. 1 p Vrk Könönpelto (HK).

Räkättirastas. 5. 12. 1 p Sii kirkonkylä (MU), 7. 12. 1 p Rau Tyyrinvirta (JP&PP), 1. 1. 1 yks. Rau Mäenrinne (AH&J. Kettunen) ja 6. 1. 1 p Kuo keskusta (KSA).

Hömötiäinen. Normaali talvikanta.

Lapintiainen.* 23. 12.—8. 3. 1 p Rau Tallivirta (KSi, EVe, HS, JH) ja läpi talven 2 p Pie Pajuskylä (monet).

Töyhtötiäinen. Normaali talvikanta. Nykyisin sinitiaista harvalukuisempi.

Sinitiainen. Hyvä kasvava talvikanta.

Kuusitiäinen. 27. 2. 1 p Kuo Puijonsarvi (KSA), 28. 2. 1 p Vjä Karsanlahti (HH) ja 2 p Kuo Kolmisoppi (KSA).

Talitiainen. Normaali talvikanta. Yllättävää on talitiaisten niin kuin muidenkin tiaisten selviytyminen vähäisin tappioin pakkasten kourissa, mutta toisaalta talitiaisia oli syksyllä erittäin runsaasti.

Pyrstötiäinen. 6. 12.—5. 1. havaittiin yhteensä 95 yksilöä. Tämän jälkeen paukkupakkaset veivät pyrstötinttien talvehtimisyritykseltä pohjan pois.

Puukiipijä. Pakkaset suorittivat luonnonvalintaa, mutta jääräpäisimmät eivät antaneet periksi.

Varpunen. Taajamapainotteisissa talvilintulaskennoissa normaalia enemmän.

Pikkuvarpunen.* Läpi talven n. 20 yks. Vrk Lehtoniemi (HK) ja 1 yks. Kuo Niirala (monet) sekä 8. 12.—29. 3. enimmillään 3 yks. Sii kirkonkylä (MU).

Peippo. 1. 12. 1 ♂ p Rau Myllytie (JKn), 1.—5. 12. 1 ♂ p Nil Eitikka (HH), 3. 12. 1 ♂ p Vrk Pirtinvirta (HK), 5.—19. 12. 1 ♀ p Vjä kirkonkylä (HH), 8. 12. 2 ♂♂1♀ p, joista 1 ♂ läpi talven, Sii kirkonkylä (MU), 14. 12. 1 ♂ p Kuo Haminalahti (JP&PP), 30. 12. 1 ♀ p Sii Pöljä (MU) ja 30. 1.—28. 2. 3 ♂♂ p Vrk Könönpelto (HK).

Järripeippo. Läpi talven 1 ♂ Kiu Rytkyjärvi (JP&PP), 1.—6. 12. 1 ♂ p Vjä kirkonkylä (HH), 6. 12. 1 ♂ p Vrk Lehtoniemi (HK) ja 13.—14. 12. 1 yks. Rau Rastunsuo (KSi).

Viherpeippo. Talvehti hieman normaalia vähälukuisempaan, mutta kevätmuutto tapahtui aikaisin.

Punatulkku. Talvikanta keskinkertainen.

Nokkavarpunen* 7. 2. 1 p Maa Viannonkoski (PP&KSA).

Tikli. 26. 12.—30. 1. 2 yks. Vrk Tyyskä (HK).

Hemppo. 28. 2. 1 ♂ p Vjä kirkonkylä (HH).

Urpiainen. Esiintyi tasaisesti läpi talven masatalviin verrattuna vähälukuisena.

Tundraurpiainen. 25. 1. 1 ♂ p Kuo Niirala (JP&PP), 25. 1.—9. 3. 1—6 p Rau Virta (EVe), 25. 1.—1. 3. 1 p Rau Kerkonkoski (KSi), 28. 2. 1 p Rau Mäenrinne (EVe), 5. 3. 2 p Sii Hamula (MU), 7. 3. 1 p Kuo Niirala (KSA) ja 9. 3. 4 p Rau Palolahti (EVe).

Taviokuurna. Puuttui talvilintulaskennoista ja ilmeisesti puuttui muualtakin lähes kokonaan. Kuitenkin 1. 1. 41 p Rau Kuorekoski (EVe, HS, JKn) ja 2. 1. Vrk n. 25 p.

Käpylinnut. Käpylintuja riitti kun riitti käpyjäkin. Isokäpylinnuista poikkeuksellisen paljon havaintoja: 28. 12. 2 m Rau Peurasuo (EVe), 30. 12. 2 yks. Sii Pöljä (MU) sekä kevättalvella n. 20 m Rau Pikkukäpylinnut kuitenkin muodostanevat selvän enemmistön käpylinnuista.

Keltasirkku. Runsas talvikanta

Pulmunen. 23. 2. 2 p Rau Rastunsuo (KSi) ja 5.—10. 3. yht. 8 yks. Rau (KSi).

Lopuksi

Kun kiitän havaintojenlähettäjiä ja kerron, että Pohjois-Savossa havaittiin talven 1986—87 aikana 74 eri lajia, voimme jäädä jännittyneinä odottelemaan rakennemuutostalven 1987—88 havaintoja.

Pohjois-Savon pöllöt 1987

KAI JÄDERHOLM

Pöllökyselyyn saapui ilahduttavan paljon vastauksia, joten yhteenvedon voidaan todeta edustavan hyvin tilannetta koko maakunnassa. Havaintoja kertyi peräti 26 havainnoijalta. Lämpimät kiitokset kaikille.

Pöllöt alueittain

Rautalampi—Suonenjoki—Vesanto

Myyräkannat ja pesinnät sen myötä alhaiset. Tilannetta kuvaa hyvin esimerkiksi K.Sikströmin pönttötarkistukset, helmipöllöpönttöjä ja tikankoloja tarkistettu 82, isot ja muut pöntöt 8, vain yksi helmi- ja viirupöllön pesintä. Reviireitä löytyi kuitenkin runsaasti, mutta ne eivät johtaneet pesintöihin.

Ilmeisesti myyräkato kosketi eniten ns. vaeltavia pöllöjä, esim. Vesannolta P. Alajalla ei ollut tiedossa kuin kaksi viirupöllön pesintää. Muuallakin helmareita niukasti, samoin Asio-lajeja. ”Paikkapöllöjä”, viiru-lehtopöllö ja huuhkaja, pesintöjä ja reviireitä löytyi kohtuullisesti. Iloisena asiana myös varpuspöllön pesintä Rautalammen Kuorekoskella.

Maaninka—Siilinjärvi—Nilsä

Myyräkannat näyttäisivät olevan nousussa keväällä ja kesällä parin kesän aallonpohjan jälkeen. Tällä alueella havainnoidaan runsaasti kevättalven soidinreviireitä, pesintälöytöjä on niukalti. Ilahduttavaa on lehtopöllön ja sarvipöllön useat pesinnät alueella. Helmipöllökanta täälläkin niukka.

Kiuruvesi-Iisalmi

Myyräkannat hienoisessa nousussa, joskin aika paikallisesti. Helmipöllöjen pesintöjä kohtalaisesti, mutta suopöllöt lähes kadoksissa. Sarvipöllöjen samoin kuin huuhkajan esiintyminen Sukevalla ilahduttaa.

Lajikohtainen katsaus

Varpuspöllöstä on ilahduttavasti kaksi pesintähavaintoa (Kiuruvesi ja Rautalampi). Lisäksi yhteensä kuusi reviirihavaintoa maakunnassa.

Helmipöllöjä tavattiin erittäin niukasti lukuunottamatta läänin pohjoisosaa, jossa pesimätulos oli kohtalainen. Rautalammita tehtiin peräti 22 reviirihavaintoa, mutta vain yksi pesintä varmistettiin.

Lehtopöllö näyttää vakiinnuttavan pesimäkantaansa etelässä. Nyt tehtiin 4 pesä- ja 6 reviirilöytöä. Ilmeisesti lajilla ei ole mahdollisuuksia tiheillä viirupöllöalueilla.

Viirupöllöjä oli kohtalaisesti koko alueella. Poikastuotto jakaantui seuraavasti (poikasia/pesiä) 1/1, 2/7, 3/3, 4/1.

Hiiripöllöllä tehtiin poikuehavainto Maaningan Käärmelähdessä. Lisäksi reviirejä löytyi Muuruvedeltä ja Rautalammita.

Suopöllö oli kateissa, vain kaksi varmistettua pesintää eikä reviirejäkään löytynyt kuin seitsemän.

Lapinpöllöjä ei pesimäaikaan tavattu lainkaan.

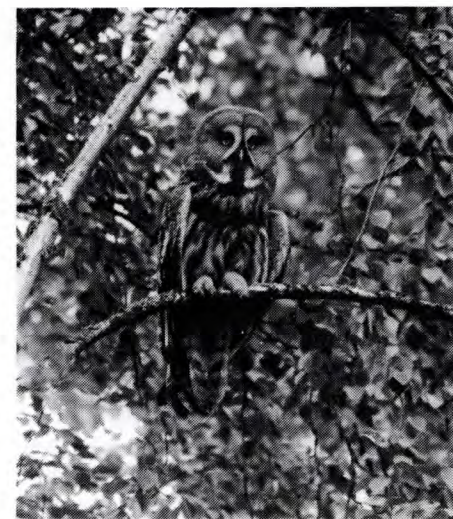
Sarvipöllöillä meni ehkä parhaiten. Pesintöjä löytyi viiden kunnan alueelta

yhteensä 9. Äänekkäät poikueet ovat usein havahduttaneet retkeilijät.

Huuhkaja pesii uskollisesti Rautalammin alueella, mutta myös muualta on alkanut kuulua hajahavaintoja liikkuvista huuhkajista, joskin pesintöjä on niukasti.

Havainnoijat

Aartonen Risto, Alaja Pentti, Haukka Juhani, Holopainen Antti, Hämäläinen Timo, Hölttä Harri, Iivarinen Raimo, Jalkanen Esko, Jalkanen Tuomo, Jussila Silveri, Jäderholm Kai, Jäntti Ari, Pääkkönen Juha, Rissanen Eelis, Rissanen Juhani, Rissanen Kari, Ruokolainen Kalle, Siikavirta Hannu, Sikström Kauko, Sonninen Harri, Sorvari Veli-Matti, Skaren Uolevi, Ukkonen Markku, Vepsäläinen Teuvo, Vepsäläinen Toivo ja Vesanen Esko.

Toisin kuin edellisvuosina lapinpöllöjä ei havaittu maakunnassa pesimäaikaan. Kuva: Pentti Alaja.

Taulukko 1. Pöllöjen pesimähavaintojen lukumäärä kunnittain v. 1987 Pohjois-Savossa. Pesinnäksi on laskettu myös lentopoikuehavainnot. Suluissa on ilmoitettu reviirien lukumäärä, joilla ei havaittu pesintää tai sen yritystä.

	varpus- pöllö	helmi- pöllö	lehto- pöllö	viiru- pöllö	hiiri- pöllö	suo- pöllö	sarvi- pöllö	huuh- kaja
Iisalmi	— (1)	4 (—)	—	—	—	—	—	—
Juankoski	—	— (1)	— (2)	—	—	—	—	—
Kiuruvesi	1 (—)	4 (—)	—	5 (2)	—	—	—	—
Kuopio	—	— (1)	1 (—)	— (2)	—	—	—	—
Lapinlahti	—	3 (—)	—	—	—	—	1 (—)	—
Maaninka	—	—	—	—	1 (—)	— (1)	2 (—)	—
Muuruvesi	— (1)	— (4)	— (2)	—	— (1)	—	—	— (1)
Nilsä	— (3)	1 (7)	1 (—)	1 (3)	—	— (2)	1 (3)	— (1)
Pielavesi	—	—	—	1 (—)	—	—	—	—
Rautalampi	1 (1)	1 (22)	2 (2)	5 (12)	— (2)	—	— (2)	3 (3)
Siilinjärvi	—	— (1)	—	—	—	1 (—)	2 (2)	—
Sonkajärvi	—	9 (—)	—	1 (—)	—	1 (3)	3 (—)	— (1)
Suonenjoki	—	— (1)	—	—	—	—	—	—
Varpaisjärvi	—	— (1)	—	—	—	— (1)	—	—
Vesanto	—	—	—	2 (—)	—	—	—	—
Vieremä	—	— (3)	—	—	—	—	—	—
yhteensä	2 (6)	22 (41)	4 (6)	15 (19)	1 (3)	2 (7)	9 (7)	3 (6)

Pohjoissavolaisia lintupaikkoja: Kuopion Puutossalmi

MARKKU UKKONEN

Kuopion seudun harrastajat ovat yrittäneet haeskella ison vesistön varrella sijaitsevaa ja helposti saavutettavaa muutontarkkailupaikkaa, jossa olisi vielä jonkinlainen laajojen järvenselkien kehystämä maakannas kokoamassa mm. vaelluslintujen liikehtimistä. Haaveena on ollut päästä havainnoimaan paitsi sisämaan syysvaeltajien myös mm. vesistöreittejä seuraavien vesi- ja lokkilintujen muuton aikaisia edesottamuksia. Parina edellissyksynä suoritettu hajanainen havainnointi on antanut viitteitä, että Kuopion Puutossalmen kapeikko saattaisi olla tarkoitukseen sovelias paikka.

Havainnointi Puutossalmella

Kuopion ja Vehmersalmen kuntien rajalla sijaitseva kapea Puutossalmi erottaa toisistaan Keski-Kallaveden saariston altaan ja Sotkanselän laajan ulapan (kuva 1). Salmeen työntyy luoteesta leveähkö Puutosniemi ja kaakosta leveämpi maakannas. Paikka on helppo saavuttaa, koska eräs Kuopiosta Vehmersalmelle kulkevista maanteistä kulkee lossin välityksellä kapeikon yli. Salmelle pääsee näppärästi myös bussilla. Maantiematkaa Kuopiosta kertyy parisenkymmentä kilometriä.

Romppeet voi leväyttää vaikkapa lossin aallonmurtajille, joilta avautuvat hulppeat näköalat joka suuntaan. Sade- ja myrakkäkelejä arkeileva stajari voi mennä kiikaroimaan ja hautomaan kokottavia luitaan vaikkapa aallonmurtajalle pysäköityyn autoonsa.

Muuttoa on havainnoitu myös salmen itärannalla sijaitsevan saaren pohjoiskärjestä, jonne pääsee lossilta kesä-mökkietä ja polkua pitkin. Kärjestä ei tosin näe eteläpuoleisiin suuntiin, mutta tiaisparrvet jäävät pyörimään saareen ja ovat ehkä paremmin havaittavissa täällä.

Vuosien saatossa Puutossalmella on pistäydytty silloin tällöin, mutta ohimuuttoa ei liene paikalla seurattu järjestelmällisemmin. Loka-marraskuussa 1986 ja -87 paikalla havainnoitiin muutamina viikonlopun päivinä. Vaikka mitään sensaatiomääriä tai -lajeja ei päästy näkemäänkään, kiikaroinnit osoittivat, että Puutossalmen kautta voi syksyllä mennä mitä tahansa. Tulevina vuosina havainnointi kannattaa aloittaa jo alkusyksystä. Arktisten vesilintujen muutto lokakuussa 1987 oli selvästi normaalia vilkkaampaa niin Puutossalmella kuin koko Keski-Suomessa. Keväällä Puutossalmella on vierailtu satunnaisesti — lähinnä on käyty katsomassa lossisulaan pysähtyneitä alkukevään muuttajia. Aallonmurtajilla seisokelu touko-kesäkuussa saattaisi tuottaa Pohjois-Savon oloissa mukavia havaintoja. Viitteitä ainakin loppukevään arktikasta on saatu (esim. Ukkonen & Ruokolainen 1985, Siivekäs 6:23).

Havainnot

Seuraavaan on kerätty luettelonomaisesti mielenkiintoisempia havaintoja

syksyltä 1986 ja -87. Pääosa havainnoista on syksyltä 1987.

Kaakkuri. Hyvin harvalukuinen syysmuuttaja Pohjois-Savossa. Parhaat summat Puutossalmella syksyltä 1987: 24. 10. 2 m ja 21. 11. 5 p. Samojen päivien kuikka- + *Gavia* sp -määrät olivat 15 m + 21 m ja 24 p + 0.

Merimetso. Havainnoinnin satunnaisuudesta johtuen vain yksi havainto: 4. 10. 1986 1 m. Lossikusien ja jututtamaan pysähtyneiden paikallisten ihmisten mukaan jokasyksyinen muuttaja ja yölämerkeillä istuskelija.

Laulujoutsen. 24. 10. 1987 34 m (6a=6 parvea) + *Cygnus* sp. 15 m (1a).

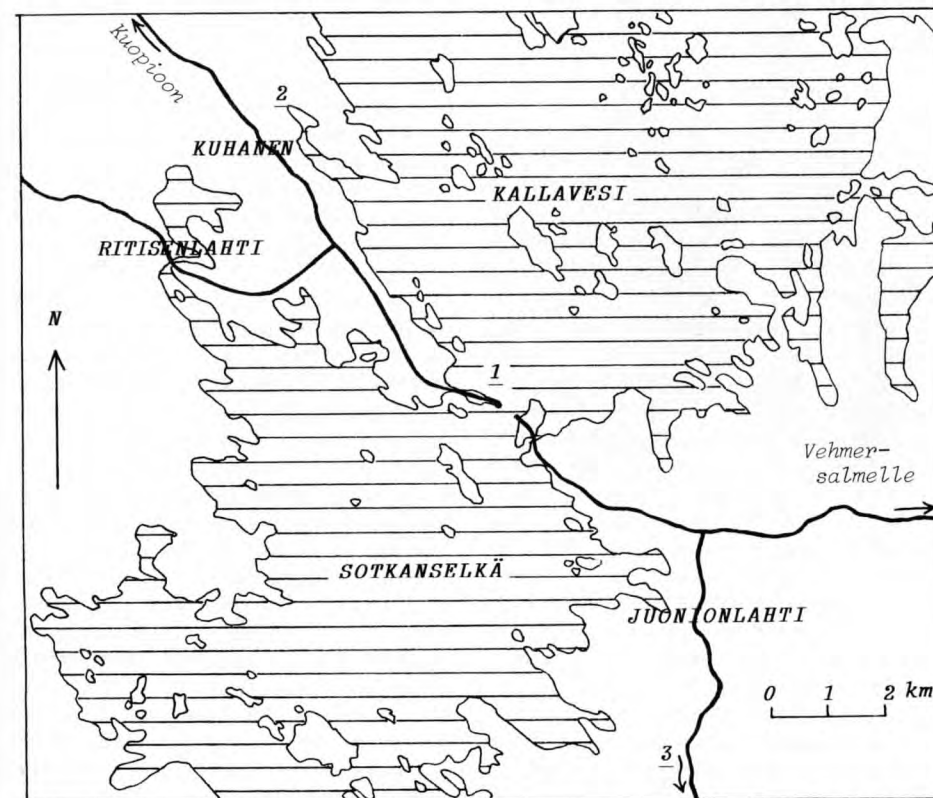
Hanhet. 24. 10. 1987 kelpo ryntäys: sepelhanhi 160 m (7a), valkuposkihanhi 440 m (8a), metsähanhi 4 m (1a), tundrahanhi 540 m (10a), *Anser* sp. 460 m (12a) ja hanhi sp. 1660 m (20

a). Mainittakoon vielä 3. 10. 1987 *Branta* sp 5 m.

Lapasotka. Parhaat päivät: 24. 10. 1987 35 m (3a) ja 25. 10. 26 m (6a).

Alli. Syksyllä 1986 kirjattiin havainnoinnin satunnaisuuden vuoksi parhaimpina päivinä vain joitakin kymmeniä muuttajia. Lokakuun lopulla 1987 vilkasta muuttoa: 18. 10. 332 m ja 24. 10. 1930 m (+ pieniä vesiäisiä, jotka todennäköisiä alleja 530 m). Paras allipäivä lienee ollut 23. 10., jolloin Puutossalmella ei havainnoitu.

Mustalintu. Paras noteeraus: 25. 10. 1987 62 m (7a). Pienten vesilintujen toistaiseksi paras kevätmuutto laskettiin illalla ja yöllä 18.—19. 5. 1984, jolloin mustalintuja 290 m (7a) + 2 ääntelevää parvea ja alleja 450 m (6a) + 10 äänt. parvea.

Kuva 1. Puutossalmi ympäristöineen. Kirjoituksessa mainitut kohteet: 1) Puutossalmi (lossi), 2) Kuhasenlampi, 3) Länsi-Saaminen ja Saaminen-järvi.

Pilkksiipi. Mukavin muutto: 24. 10. 1987 174 m (10a) ja vielä 21. 11. 6 p.
Telkkä. 24. 10. 1987 56 m.
Uivelo. 3. 10. 1987 2 m ja 24. 10. 4 m.
Kotka-laji. 3. 10. 1987 1 m.
Pyy. 11. 10. 1987 1 yks. pyrähdellen salmen rantapuissa.
Palokärki. 19. 10. 1986 1 m.
Käpytikka. 3. 10. 1987 3 m.
Koskikara. 19. 10. 1986 1 p salmen rantakivillä.
Pensaskerttu. Fenologisesti mielenkiintoinen havainto: 1. 11. 1987. 1 p aallonmurtajalla.
Pyrstötiaainen. 19. 10. 1986 25 m/kiertelevää.
Lapintiaainen. 18. 10. 1987 1 m hömötiaaisparven mukana.
Hömötiaainen. Parhaimpina päivinä on tavattu vain parikymmentä m/kiertelevää.
Töyhtötiaainen. 11. 10. 1987 2 m/kiertelevää.
Talitiaainen. Parhaana päivänä (3. 10. 1987) vain 7 salmen ylittäjää.
Närhi. 3. 10. 1987 10 m (3a).

Muuttajien reiteistä

Ainakin syksyllä muuttavat vesi- ja lokkilinnut seurailevat varsin tunnollisesti Kallaveden pohjois-eteläsuuntaista vesistöreitistöä. Pinnassa muuttavat vesistöisparvet ohjautuvat säännöllisesti salmikaapeikkoon. Vierestä sujahtelevat parvet ovat helposti laskettavissa. Myös korkeammalla tapahtuva vesilintumuutto näyttää kulkevan siististi salmialueen kautta. Myös eräät (sepel) hanhiparvet lensivät 24. 10. 1987 matalalla selvästi vesistöä seuraten. Muuttavat varpuslinnut ja avoimempia maastoja kartelevat vaelluslinnut liikehtivät salmikaapeikon yli kaakko-luodesuuntaista maakannasta seurailen. Kuten edellä luetelluista vaelluslintuhavainnoista ilmenee, suuremmilta vaelluslintumylläköiltä on toistaiseksi välttytty. Tämä voitaneen laskea toistaiseksi vähäisen havainnoinnin tiliin. Puutossalmella käyttävät ylityspaikkana muutkin siivekkäät. Tästä mainittakoon 17. 5. 1987 matalalla lintumiesten vierestä lentäneet kimalaiskuningat-

ret, joita summattiin pörriäisten havainnointiin sen kummemmin keskittymättä kahden hämärätunnin aikana illalla yhteensä noin 60 yksilöä (lentosuunta säännöllisesti noin E). Viimekäden vinkkejä (vesi)lintujen liikkeistä kannattaa aina käydä kysäisemässä salmessa liikennöivän lossin kuskeilta.

Muita käyntikohteita

Puutossalmella käydessä kannattaa poiketa läheisellä Kuhasenlammella (ks. kuva 1). Lammen äärelle pääsee pitkin kylätietä, joka erkanelee Hiltulanlahdesta lossille tulevasta maantiestä n. 6 km ennen lossia. Korkeaa järvi-ruokoa kasvava lampi lielee parhaimmillaan loppukeväästä. Paikalla havaituista lajeista mainittakoon mm. härkälintu, luhta- ja pikkuhuitti, liejukana ja luhtakerttunen.

Unohtaa ei sovi myöskään Leppävirran kunnassa sijaitsevan Länsi-Saamaisen kylän reheviä lahtia ja Saamaisen-järveä, jotka ovat Puutossalmelta n. 10 km kaakkoon (kuva 1). Paikalla levähtää muuttavia vesilintuja, ja laajoista rantakasvillisuusvyöhykkeistä kannattaa kuulostella mm. yöhuuteli-joita ja ruovikkolaulajia.

Toivottavasti kirjoitus innostaa ainakin kuopiolaisia harrastajia suunnittelemaan syysretkiään — ja miksei myös kevätretkiä — Puutossalmelle. Mikäli jatkossa Puutossalmella havainnoidaan säännöllisemmin, voitaneen ajatella vuosittaisten muuttoyhteenvetojen julkaisemista havainnointien pohjalta. Tässä kirjoituksessa kerrotusta havainnoinnista ovat vastanneet Aimo Hartikainen, Jaakko Kettunen, Janne Kumpulainen, Paavo Liimatta, Jyrki Pynnönen, Petro Pynnönen, Eelis Rissanen, Juhani Rissanen, Kalle Ruokolainen, Kari Saukko-nen ja Markku Ukkonen.

Tiedonantoja

Töyhtötiaisen outo pesäpaikka

TIMO HÄMÄLÄINEN

Olin 24. 5. 1987 atlasretkellä Kiuruveden Salmenkylässä. Huomioni kiinnit-tyi äänteleviin töyhtötiaisiin ja hetken päästä alkoi kuulua myös suurten tint-tipoikasten ääntä. Aloin tietysti etsiä pötkelöä, jossa pesä olisi. Haravoin metsän, mutta hämmästykseni pötkelöitä ei löytynyt.

Tinttien äänet kuuluivatkin puiden latvaosista ja sain kohta kiikareihin paikan, jonne töyhtötiaiset kantoi-vat ruokaa. Noin 15 metrin pituisen kuusen latvaosassa oli noin 15x12 cm:n kokoinen naavapallo riippuvan oksan ja rungon välissä. Töyhtötiaiset meni-vät pallon sisälle sivussa olevasta au-kosta, ja ilmeisesti pallossa oli useita aukkoja, sillä poistuessaan linnut tuli-vat ulos toista kautta.

Kiipesin viereiseen puuhun (pesä-puuhun ei päässyt kiipeämään) ja pää-sin noin viiden metrin päähän pesästä. Emot jatkoivat ruokintaa häiritsijästä huolimatta. Pesä oli pieni naavapallo, joka oli rakennettu kuivien ja riippu-vien oksien sisälle ”risuläjään”, ja var-sinainen pesä sopi juuri ja juuri pallon sisälle (ei ollut lähellekkään oravan pe-

sän kokoinen). Poikasten äänten perus-teella ne olivat jo suuria ja valmiita läh-temään pesästä.

Pesä sijaitsi nuolen osoittamassa naavapallosa. Kuva: Timo Härmäläinen.

Pikkukuovin peltopesinnästä Sonkajärvellä

VELI-MATTI SORVARI

Pikkukuovi on levittäytynyt 1970-luvulla Pohjanmaalla ja Kainuussa pesimään myös niityille ja pelloille (Huhtala 1983). Omien 1980-luvun havainto-

jeni perusteella laji on yleinen peltope-sijä myös Sukevalla, Sonkajärven kun-nan pohjoisosassa.

Pellot, joilla olen tehnyt pesintään

viittaavia havaintoja, ovat entistä suota. Kaikki ovat tasaisia, laajoja ja lyhytkasvuisia. Ne ovat heinäpeltoja tai pakettipeltoja, joilta on lähiaikoina niitetty heinää. Myös laidun kelpaa pikkukuoville. Avo-ojitetut pellot ovat suosituimpia.

Havainnointini on keskittynyt Sukevan keskusvankilan alueen pelloille, joilta on pesintään viittaavia havaintoja seuraavasti (ehdoton niminiparimäärä, vuosittaiset erot vähäisiä): Iskolan aukea (entinen Iskonsuo) 1 pari, Saukkosuo 3 paria, Tiilitehtaan aukea 2 paria, Kestinsuo 3 paria ja Someroskosken aukea (entinen Tuomisuo) 2 paria. Muistiini perustuvan arvioni mukaan isokuovin pesimäkanta ei ole samoilla alueilla ainakaan paljon suurempi.

11. 5. 1986 päätin lopultakin etsiä lajin pesän pelloilta, eikä temppu ollut olleenkaan vaikea: Seurasin kymmenisen minuuttia yhden pariskunnan käyttäytymistä Saukkosuolla ladon sisältä käsin. Toinen linnuista asettui hautoamaan ja asia oli selvitetty. Pesä sijaitsi keskellä peltosarkaa, n. 100 m tiestä. Siinä oli 2 munaa. Myöhemmin siihen ilmestyi kolmas muna. Kuoriutuminen alkoi 4. 6. ja 7. 6. poikaset olivat jättäneet pesän. Täytin pesinnästä pesäkirjain.

Kirjallisuus

Huhtala, K. 1983: Pikkukuovi. — Teoksessa: Hyttiä, K., Kellomäki, E. & Koistinen, J. (toim.) 1983: Suomen lintuatlas. — Helsinki.

Taulukko 8. Tanskassa kyhmyjoutsenista tavella 1978—79 eristetyt salmonellat (Nielsen ym. 1981).

<i>Salmonella typhimurium</i>	54
<i>cairo</i>	21
<i>reading</i>	10
<i>bredeney</i>	4
<i>ohio</i>	1
<i>thompson</i>	1
<i>Salmonella</i> (ei tyypitystä)	6
yhteensä	97

Korjaus

Mirjami Hedlundin salmonellojen esiintymistä käsittelevään kirjoitukseen (Siivekäs 2/1987) oli jäänyt virhe taulukkoon 8 (sivu 60). Taulukko oikeassa muodossaan:

Maakunnasta ja muualta

LYL-kuulumisia

Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton edustajiston kevätkokous pidetään 20. 3. Helsingissä. Edellisenä päivänä on symposio aiheesta "Lintujen määrittäminen" ja illalla LYL:n 15-vuotisjuhlat.

Kolopuukampanja (ks. Siivekäs 1/1987) julkistetaan helmikuussa. Vuonna 1988 euroatlas jatkuu kolmatta ja viimeistä vuottaan. Vuosi 1988 on myös Euroopan kurkivuosi ja tästä syystä Suomessakin kerätään tietoja kurjista. Vuoden toimintaan kuuluvat kurkien muuton seuranta, pesivien ja pesimättömien kurkien määrän sekä syysparvissa olevien nuorten lintujen osuuden selvittäminen. Kurkivuoden pääjärjestäjänä Suomessa toimii LYL:n kurkityöryhmä.

LYL on kääntynyt tie- ja vesirakennushallituksen puoleen huolestuneena teiden varsille istutettavista marjalintu- ja houkuttelevista pihlajista ja ruusupensaista. Nämä keräävät etenkin hyvinä pihlajanmarjasyksinä lintuja, jotka törmäävät helposti ohikiitäviin autoihin. Liiton arvion mukaan pihlajien istutusta välttämällä estettäisiin tuhansien lintujen kuolema maanteillä. Liiton tiedossa on, ettei teiden varsille ole helppo istuttaa puita, koska autojen aiheuttamaa viimaa ja kosteutta, suolaa ja erilaisia saasteita harva puulaji kestä. Pihlajien sijasta tulisi kuitenkin istuttaa esim. haapoja ja leppiä, jotka selviytyvät melko hyvin teiden varsilla. (LYL-tiedote 4/1987).

Linturetkailyohjeita

Suomessa järjestetään vuosittain noin sata opastettua linturetkä. Pääosa retkeilystä tapahtuu kuitenkin muutaman hengen ryhmissä. Suomessa on tullut 1980-luvulla ilmi muutama tapaus, jossa retkeilystä on ollut haittaa paikallisille asukkaille ja luonnolle.

Jotta linturetkaily tapahtuisi jatkossa mahdollisimman pienillä häiriöillä, Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto on lähettänyt paikallisyhdistyksille tiedoksi seuraavat suositukset:

1. Kaikessa retkeilyssä noudatetaan ns. jokamies-ohjeita ja käyttäydytään kohteliaasti (tervehditään paikallisia asukkaita ja keskustellaan heidän kanssaan linnuista yms.).

2. Suuria retkijoukkoja ei viedä lintujen pesimäaikana (1. 5.—30. 6.) arvokkaille lintupaikoille, jos retkeilystä voi aiheutua häiriöitä lintujen pesinnälle.

3. Suosituilla retkeilykohteilla paikallisyhdistys tai sen edustaja neuvottelee, miten kyseisillä kohteilla saa liikkuu (mm. rajoitukset, pysäköinti ym.). Ohjeet tiedotetaan oman yhdistyksen jäsenille sekä tarvittaessa myös Lintumies-lehdessä.

4. Jos yhdistys suunnittelee linturetkä toisen yhdistyksen alueella olevalle kohteelle, joka ei ole entuudestaan tuttu, tulee jo retkeä suunniteltaessa ottaa yhteys kyseiseen yhdistykseen

ja tiedustella opastusta tai retkeily-ohjeita.

5. Mikäli retkeilystä on ollut häiriöitä, tulee yhdistyksen ottaa välittömästi yhteys häiriön aiheuttajaan ja siihen osapuoleen, joka on ollut häiriön

Kanahaukkavainoa Pohjois-Savossa

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen linnustonsuojeluvastaava Heikki Virta on retkeillyt ahkerasti Oulun ja Kuopion läänin rajapitäjissä. Kesällä 1987 hän havaitsi Vieremän ja Kiuruveden alueella kaksi ihmisen pudottamaa kanahaukan pesää. Ilmeisesti salailutarkoituksessa pesäjätteet oli molemmissa tapauksissa kuljetettu pois pesäpuun juurelta. Kumpikin pesä

kohteena. Anteeksipyyntö viime-mainitulle ja esimerkiksi oman yhdistyksen lehden lähettäminen vapaakappaleena yhden vuoden ajan ovat hyviä keinoja. Häiriöistä tulee myös raportoida LYL:lle.

•

sijaitsi kuudessa, jossa myös näkyi kiipeämisen jälkiä, kuten katkenneita oksia.

Heikki Virran mielestä kanahaukkaa näyttää edelleen uhkaavan petoviha. Tästä syystä petolintujen pesintään olisi syytä kiinnittää entistä enemmän huomiota ja tehostaa myös valistustyötä metsästäjien keskuudessa.

•

Eläinten liikennekuolemat Kuopio—Siilinjärvi -valtatiellä

Hannu Korhonen ja Liisa Nurminen Kuopion yliopistolta ovat selvittelleet Kuopion ja Siilinjärven välisellä valtatiellä lumettomana aikana v. 1982—84 tapahtuneita eläinten liikennekuolemia. Tutkimus tehtiin tarkastamalla ko. tieosuus kahdesti päivässä autolla ajaen.

Kuolleina tavatuista reilusta 300 selkärangaisesta eläimestä yli puolet oli nisäkkäitä (yleisimmät siili, kissa, jänis ja orava). Linnuista jäivät useimmiten uhreiksi varis, harakka ja keltasirkku. Muut autojen telomat kahdeksan lintulajia olivat runsausjärjestyksessä varpunen, räkättirastas, naurulokki, kesykyhky, peippo, kirjosiippo, kuovi ja västäräkki. Kuten tutkijat itsekkin toteavat menetelmästä johtuen pienet eläimet, jotka mm. sinkoutuvat tiensivuun ja tarttuvat kiinni törmäyskohteeseen ovat aineistossa ilmeisesti aliedustettu-

na. Lajiluetteloa voidaan myös täydentää Kuopion luonnontieteelliselle museolle samana ajanjaksona samalta tieosuudelta tuoduilla kirjoituksessa mainitsemattomilla lajeilla: varpushaukka, ampuhaukka, punakylkirastas, pensastasku, punarinta, rautiainen ja pelkosirkku.

Lintujen kuolleisuusluvut olivat suurimmillaan kesä- ja heinäkuussa. Viikonpäivistä tuhoisin oli maanantai. Suurikokoisimmat eläimet säilyivät tiellä 4—5 vuorokautta kun taas pienet otukset hävisivät tieltä yleensä päivässä. Lyhyt katoamisaika viittaa tutkijoiden mukaan siihen, että useissa aiemmissa tutkimuksissa, joissa tie on tarkastettu harvemmin, liikenteen eläinuhrien määrä on aliarvioitu (*Aquila Ser. Zool. 1987/25 vsk.*).

Talvilintukisan 1986—87 tulokset ja kisan 1987—88 ohjeet

Talven 1986—87 havainnointikisa oli aivan paikallaan, sillä se lisäsi talviretkeilyä Pohjois-Savossa. Kisaan havaintonsa ilmoittaneita oli varsinaisesti vain seitsemän, vaikka aktiivisesti retkeilleitä olikin huomattavasti enemmän. Tiukassa kisassa voittajaksi selviytyi Heikki Kotilainen 61 lajilla. Muut sijat näkyvät oheisesta jaotelmasta.

1. Heikki Kotilainen 61 lajia (mm. pikku-uikku, merimetso, tukkakoskelo, maakotka, punakylkirastas)
2. Paavo Liimatta 58 lajia (mm. silkkuiukku, pikku-uikku, tavi, mustalintu, nokkavarpunen)
3. Jyrki Pynnönen 52 lajia (mm. päkinähakki, lapintiainen)
4. Petro Pynnönen 52 lajia (mm. mustavarris, nokkavarpunen)
5. Kari Saukkonen 51 lajia (mm. seppelkyhky, nokkavarpunen)
6. Markku Ukkonen 41 lajia (mm. päkinähakki, pyrstötiainen)
7. Juhani Rissanen 40 lajia (mm. tukkasotka, kirjosiipikäpylintu)

Jo perinteiseksi muodostunut talvilintukisa järjestetään jälleen tänä talvena. Kisan yhdyshenkilöinä toimivat Petro Pynnönen (Ilmarisentie 20 D 42, 70500 Kuopio, puh. 971-121 128) sekä Kalle Ruokolainen (Kasurilanmäki, 71800 Siilinjärvi, puh. 971-416 230). Heille voit ilmoitella havaintojasi ja kysellä vinkkejä sekä tietoja kisan edistymisestä.

Kisan säännöt:

- alueena Kuopion lääni
- voittaja on se joka havaitsee eniten lintulajeja 1. 12. 1987—15. 3. 1988.
- AHK- ja RK-lajeista on tehtävä havaintoilmoitus maaliskuun loppuun mennessä
- harvinaisuudet pitää pyrkiä ilmoittamaan hetimiten yhdyshenkilöille (lukuunottamatta mahdollisia maakotka- ja valkoselkätikkareviirejä).

Toivomme, että mahdollisimman moni ennakkoluulottomasti osallistuisi tähän kisaan. (PPy).

Omituinen lintu Keiteleellä

Omituinen lintu, jonkinlainen kahlaaja, on ilmestynyt Raatikkalan talon alankoniityllä olevaan suohautaan Keiteleellä. Se ei ole kuin varpusen kokoinen, ehkä kumminkin vähän suurempi, ruunivärinen, kuten kaikki suolinnut, ja se laulaa yksikantaan kuin sirkka, mutta niin voimakkaasti, että se kuuluu kilometreittäin ja se tuntuu aina kuuluvan hyvin läheltä. Lintu ei ole arka, laskee hyvin lähelle, mutta sitä ei näe, se on niin ovela piilottautumaan. Iltaisilla se alkaa laulunsa ja laulaa läpi yön aamuun asti, kuten ruisrääkkä. Ja

omituista tässä laulussa on se, että se kuuluu kuin veteen ääntämiseltä, ja veteen lintu laulaakin. On nimittäin nähty, kuinka se pistää pitkän nokkansa veteen ja alkaa sitten äännellä tiu, tiu, tiu, niin että tuntuu kuin maa tärähtelisi ja vedessä käyvät pienet aaltoset ympärillä. Ennen ei ole täällä nähty eikä kuultu tällaista lintua ja siksi on oltu hyvin uteliaita, käyty jalansyten katsomassa ja arveltu, että mikähän se lienee. (*Savo-Karjala 4. 6. 1897*).

•

Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenistö 1987

Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenmäärä oli vuoden 1987 päättyessä 172, missä oli kasvua edelliseen toimintavuoteen 9 henkilöä. Kunnittain tarkasteltuna jäsenmäärä kasvoi 8 kunnassa, pysyi ennallaan 10 ja väheni 6 kunnassa. Kuopiossa jäsenistöstä asui 44 % ja Pohjois-Savon rajojen ulkopuolella 14 %. Toiminta-alueen 24 kunnasta kolmesta (Keitele, Vehmersalmi ja Vieremä) ei kuulunut yhdistykseen lainkaan jäseniä. Jäsenpopulaation sukupuolijakauma oli 139 ♂♂: 33 ♀♀. Seuraavassa luettelossa on esitetty yhdistyksen jäsenmäärä 31. 12. 1987 kunnittain (suluissa jäsenmäärän muutos vuodesta 1986):

Jäsenistö

Aalto Jussi
Alaja Pentti
Antikainen Eero
Asikainen Kauko
Björk Erkki
Collan Lauri
    Yrjö
    Yrjö Jr.
Esko Kalevi
Haapanen Antti
Hagman Aarne
Hakola Jaakko
Halla Kirsi
Halonen Ismo
Hartikainen Aimo
    Tuija
Hartikainen Pertti
Hartikainen Vesa
Haukka Juhani
Hedlund Mirjami
Helle Pekka
Holopainen Antti
Holopainen Ilkka

Kuopio	75 (+12)	Leppävirta	3 (0)
Nilsia	7 (+1)	Kiuruvesi	2 (0)
Rautalampi	7 (0)	Rautavaara	2 (0)
Siilinjärvi	7 (-2)	Sonkajärvi	2 (0)
Kaavi	6 (-2)	Varpaisjärvi	1 (0)
Tervo	5 (+2)	Karttula	1 (-1)
Tuusniemi	5 (0)	Lapinlahti	1 (+1)
Suonenjoki	5 (-1)	Juankoski	1 (+1)
Varkaus	5 (+1)	Keitele	0 (0)
Iisalmi	4 (-5)	Vehmersalmi	0 (0)
Vesanto	3 (-2)	Vieremä	0 (0)
Pielavesi	3 (+1)	Ei P-Savo	24 (+2)
Maaninka	3 (+1)		

Hublin Patrick
Huuskonen Antti
Hytönen Orvo
Hyvärinen Erkki
Hyvönen Marja-Leena
Hämeen-Anttila Eero
Hämäläinen Antti-Pekka
Hämäläinen Timo
Hänninen Risto
Hölttä Harri
Ihantola Risto
Iivarinen Raimo
Immonen Sirkka
Jalkanen Tuomo
Jantunen Seppo
Junninen Pirkko
Juola-Helle Marjaana
Jussila Silveri
Jäderholm Kai
Jämsänen Terttu
Jäntti Ari
Karki Eila
Kauhanen Heikki
Kauppila Esko
Kelo Jorma
Kerkola Yrjö
Kettunen Jaakko
Kiesi Arja
Knuutinen Jorma
Kohonen Martti
Koistinen Martti
Komulainen Martti
Konttinen Seppo
Krook Juhani
Kuikka Voitto
Kumpulainen Janne
Kurkela Heikki
Kärkkäinen Olavi J.
Laakso Mikko
Lahti Erkki
Laitinen Olli
Leskinen Jari
Liimatainen Osmo
Liimatta Paavo
Linkola Martti
Lyytikäinen Ari
Makkonen Esko
Markkanen Katri
Miettinen Harri

Miettinen Heikki
 Mikkola Heimo
 Mönkkönen Mikko
 Niiranen Pekka
 Niskanen Unto
 Nissinen Vesa
 Nyrén Aimo
 Paananen Pertti
 Paasisalo Olavi
     Sirpa
 Pakarinen Marko
 Pakarinen Pentti
     Raimo
 Partanen Heikki
 Peiponen Sirkka
 Pekonen Hugo
 Peltoranta Hannu
 Pennanen Pirjo
 Pentikäinen Henry
 Piironen Matti
 Pirskanen Matti
     Liisa
     Elisa
 Pohjolainen Lauri
 Pulkkinen Jaakko
 Puranen Lauri
 Purovesi Juha
 Pynnönen Jyrki
     Heidi
     Mervi
     Mikko
     Petro
 Pääkkönen Elina
 Pääkkönen Juha
 Pöysälä Pentti
     Ritva
 Rajala Keijo
 Rajasärkkä Ari
 Rautakoski Aarre
 Reinikainen Antti
 Rikala Risto
 Rissanen Eelis
 Rissanen Juhani
 Rissanen Pekka
 Roine Pekka
     Maija
 Runko Pentti
 Ruoff Kaspar
 Ruokolainen Kalle

Ruotsalainen Timo
 Rutonen Kalevi
 Ruuskanen Aarne
 Ruuskanen Anne
     Kauko
     Riitta
 Räsänen Auli
 Räsänen Pertti
 Räsänen Seppo
 Räsänen Toivo
 Rönkä Helena
     Risto
 Saukkonen Kari
 Savolainen Eino
 Siikamäki Pirkko
 Siikavirta Hannu
 Sikström Kauko
 Silvennoinen Lauri
     Markku
     Thea
 Sirkkiä Kauko
 Skarén Uolevi A. P.
 Soinne Tuomas
 Sopanen Paavo
 Sorvari Veli Matti
 Takala Kalevi
 Tallgren Lassi
 Tanskanen Susanne
 Tenhunen Leksa
 Tenhunen Marja
     Pekka
     Virva
 Tiainen Mauri
 Tiensuu Laura
 Tikanoja Mikko
 Tikkanen Taina
 Tikkanen Tarmo
 Timonen Ari
 Toivanen Juhani
 Tukiainen Hannu
 Tuomainen Jorma
 Tuovinen Jouko
 Ukkonen Markku
     Mirja
 Vaittinen Markku
     Sirkka-Liisa
 Vapaavuori Jukka
 Vauras Jukka
 Väänänen Jarmo

Väänänen Veli-Matti
Väätäinen Heikki
Väätäinen Juha
Väätäinen Juhani
Wahlgren Aarne

LINTULEHTIPAKETTI 1988

Systeemi on entinen. Tilaa valitsemasi lehtipaketti maksamalla tilaushintojen summa (vähintään 130 mk) tilille LLP/Juvaste, 80510 Ontola (p. 973-801293), SYP 218020-68555. Pakettin kautta ei toimiteta oman yhdistyksesi eikä osoitealueesi lehteä. Kokoomasisällysluettelo LLP88 sisältyy hintaan. Ohessa lehtien pakettihinnat ja ennakotiedot (L=ladottu, P=painettu, M=moniste).

1. Aureola,	PPLY	A5P	130s/4	20 mk
2. Corvus,	PSLY	A5L	48s/1	7 mk
3. Hippiäinen,	SpLY	A5M	120s/4	16 mk
4. K-S Linnut,	KS LY	A5L	128s/4	19 mk
5. Kokko,	LLY	A5P	48s/1	7 mk
6. Lintukymi,	KyLY	B5L	32s/1	7 mk
7. Lintuviesti,	TaLY	B5L	144s/4	28 mk
8. Orn. Botnica,	KPLY	A5P	200s/3	28 mk
9. Orn. Karelica,	EKLY	B5L	48s/1	10 mk
10. P-H Linnut,	PHLY	A5P	136s/4	21 mk
11. Satak. Linnut,	PLY	A5P	180s/4	25 mk
12. Siipipeili,	MkLY	A5L	104s/2	15 mk
13. Siipirikko,	PKLY	A5P	128s/4	17 mk
14. Siivekäs,	PSLM	A5L	120s/4	18 mk
15. Sirri,	Xenus	A5L	60s/1	9 mk
16. Sselän Linnut,	SSLY	A5L	180s/4	26 mk
17. Tringa,	Tringa	B5L	160s/4	30 mk
18. Ukuli,	TLY	A5L	208s/4	32 mk

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET
PL 205, 70101 KUOPIO

HALLITUS 1987

Puheenjohtaja Janne Kumpulainen

Varapuheenjohtaja Kari Saukkonen

Sihteeri Kalle Ruokolainen

Taloudenhoitaja Jaakko Kettunen

Muut jäsenet Aimo Hartikainen

Jyrki Pynnönen

Eelis Rissanen

JÄSENMAKSUT 1987: Aikuiset ja opiskelijat 40 mk, koululaiset 35 mk, muut perheenjäsenet 5 mk. Jäsenmaksuun sisältyy Siivekkään tilausmaksu (ei perhejäsenmaksuun). Jäsenmaksut tilille PSP, KU 660682-2. Yhdistys toimii KLYY:n yhteydessä.

Ohjeita kirjoittajille

Käsikirjoitus tulee kirjoittaa koneella harvaa riviväliä ja leveää marginaalia käyttäen. Taulukot ja kuvat (kartat ja diagrammit) laaditaan erillisille arkeille. Kartat ja diagrammit on suunniteltava siten, että ne voidaan painaa joko sivun tai puolen sivun levyisinä. Paras painojälki saavutetaan, mikäli kartat ja diagrammit piirretään esim. kaksi kertaa lopullista koko suuremmiksi mustalla tussilla (yli 0.25 mm:n terällä).

Kirjallisuusluettelon ja muiden käytännön yksityiskohtien suhteen on syytä tutustua lehden omaksumaan käytäntöön. Toimitus pidättää oikeuden pieniin tekniluohteisiin ja tyyllillisiin muutoksiin. Asiasisältöön kajoavista muutoksista neuvotellaan kirjoittajan kanssa. Yleisiä ohjeita käsikirjoituksen laatimiseksi voit saada mm. Soikkelin kirjoituksesta (Lintumies 10: 20—25, 1975). Kaikissa käsikirjoitukseesi ja kirjoitus suunnitelmiisi liittyvissä asioissa voit kääntyä toimittajien puoleen.

JOUKKOJULKAISU

